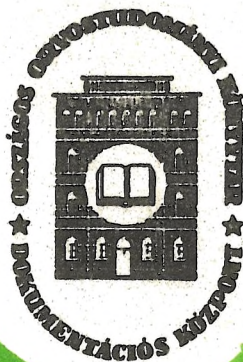

F 568/a

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR
ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
BUDAPEST

1978
18. ÉVF.
II
SZÁM

A Z
ORVOSI KÖNYVTÁROS
1978. 18.évf. 2.szám

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI
KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

B u d a p e s t

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Felolós szerkesztő:

Dr Székely Sándor

Szerkesztő:

Dr Benda Mária

Szerkesztőség:

Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ

1088 Budapest, Szentkirályi u. 21.

Telefon: 343-736; 343-788

Jelen számunk munkatársai: KORSÓS Lászlóné, a Heves megyei Kórház Orvosi Könyvtárának vezetője, Dr JIŘÍ DRBÁLEK, Dana BABOROVÁ, S. SVATA, a prágai orvostudományi információs intézet /Ústav Vědeckých Lékařských Informací/ munkatársai, Dr BATÁRI Gyula, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos munkatársa, Dr BUGYI Balázs nyugtíjas főorvos, Dr KISGYURA Attiláné, a Nagyatádi Kórház orvosi könyvtárosa.

HU ISSN 0030-6010

Felolós kiadó: Dr Székely Sándor

**Kiadja és terjeszti az ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI
KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT**

Készült: az OOKDK Sokszorosító részlegében

**Felolós vezető: Dufka Istvánné
Budapest, 1978.**

Pld.: 300 B/5

A Z O R V O S I K Ö N Y V T Á R O S

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ

T á j é k o z t a t ó j a

1978

18. évfolyam

2.szám

T A R T A L O M

Oldal

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs
Központ 1977. évi beszámolója és 1978. évi terve ... 137

A bolgár orvostudományi és egészségügyi tudományos infor-
máció ágazati rendszerének szervezeti szabályzatáról 178

K ö n y v t á r o s a i n k i r j á k

KORSÓS Lászlóné: Számítógépek dokumentációs alkalmazásá-
nak "bemeneti - input" problémáiról 183

K u l f ö l d i k ö n y v t á r o s a i n k i r j á k

JIRÍ DRBÁLEK - E.BLEHOVÁ: A csehszlovák orvostudományi
bibliográfia helyzete és problémái 198

Dana BABOROVÁ: Tapasztalatok a varsói Központi Orvosi
Könyvtárban 202

S.SVATÁ: Vizsgálati eredmények a hagyományos irodalomkuta-
tások relevanciájáról 207

K ö n y v i s m e r t e t e s e k - R e c e n z i ó k

BATÁRI Gyula: Az "Orvos-Természettudományi Értesítő" első
korszakáról /1876-1902/ 213

BUGYI Balázs: Könyvismertetés W. Essing, W. Betram, Ch. Meckbach: Standardverzeichnis sportwissenschaft- lichen Zeitschriften o. művéről	221
--	-----

K ö z l e m é n y e k - H i r e k

KISGYURA Attiláné: Különlennyomat kérések módja a Nagy- atádi Kórházban	222
--	-----

CONTENTS

Page

Report of the Hungarian Medical Library and Documentation
Centre for the year 1977 and its plan for 1978..... 137

On the Organizational Statutes of the branch system in the field
of Bulgarian medical and health scientific information..... 178

Our librarians report

Lászlóné KORSOS: "Input" problems of the documentary adoption
of computers..... 183

Foreign librarians report

Jiri DRBÁLEK - E. BLEHOVÁ: The state and problems of Czecho-
slovak medical bibliography..... 198

Dana BABOROVÁ: Experiences gathered in the Medical Library
of Warsaw..... 202

S.SVATÁ: Results of inquiries about the relevance of traditional
literary searches..... 207

REVIEWS

Cyula BATÁRI: The first era of the periodical "Bulletin of Medicine
and of Natural Science" (1876-1902)..... 213

Balázs BUGYI: Review of the work by W.Essing, W.Betram, Ch.Meckbach
entitled "Standard list of periodicals of sport science"..... 221

News and Notes

Attiláné KISGYURA: The method of requesting special prints in the Hospital
at Nagyatád..... 222

СОДЕРЖАНИЕ

Стр.

Отчет о работе Центральной Библиотеки и Института Информации Медицинских Наук в 1977 году и план на 1978 год.	137
Об организационном уставе отраслевой системы научной информации болгарской медицинской науки и здравоохра- нения.	178
Библиотекари пишут	
Эва КОРШОШ: Проблемы ввода - "input" - применения вы- числительных машин для документации.	183
Зарубежные библиотекари пишут	
Jiri DRBÁLEK - E. VLENOVÁ: Положение и проблемы чехо- словацкой медицинской библиографии.	198
Dana BABOROVÁ: Опыт, приобретенный в Варшавской Центральной Медицинской Библиотеке.	202
S. SVATÁ: Результаты исследования релевантности при- вычных тематических поисков.	207
Обзор книг - Рецензии	
Дьюла БАТАРИ: О первой эпохе "Orvos-Természettudományi Ertesítő" /1876 - 1902/.	213
Балаж БУДЫ: Обзор о книге W.Essing, W.Betram, Ch.Meck- bach: Standardverzeichnis sportwissenschaftlichen Zeit- schriften.	221
С о о б щ е н и я - И з в е с т и я	
А. КИШДЬЮРА: Метод получения отдельных оттисков в Больнице г. Надьатад.	222

Beszámoló az OOKDK 1977-ben végzett munkájáról

I. Általános jellemzés

1977-ben 4.102.300 Ft költségvetéssel gazdálkodtunk, az intézet létszáma azonos volt az előző évvel: 36 főfoglalkozású és 7 részfoglalkozású dolgozó. A bevételi tervet /933.000 Ft/ 133.122 Ft-tal túlteljesítettük.

Az OOKDK és a SOTE Központi Könyvtárának egyesítésére nem került sor, ámár az év első felében az egyesítés érdekében mindkét fél élénk tevékenységet fejtett ki és több általános illetve rész-kérdésre vonatkozó tervezetet dolgozott ki együttesen. Az egyesítés helyett - főleg az év második felében - mindinkább előtérbe nyomultak az OOKDK információs tevékenységének fejlesztésével kapcsolatos kérdések, amelyeknek nemzetközi vonatkozásai egyébként az 1977. évi munkaterv egyik fő feladatát képezték.

Az OMFB irányításával - a Tudománypolitikai Bizottság határozatának megfelelően - lendületesen megkezdődött az Országos Szakmai Információs Rendszer /OSZIR/ koncepciótervének kidolgozása. E terv szakterületi része a Szakmai Információs Rendszerek /SZIR/ - közöttük az orvostudomány és egészségügy szakmai információs rendszerének - kialakítása, majd a különböző szakmai információs rendszerek közötti együttműködés koncepciójának kidolgozása. Az OSZIR része a moszkvai központtal működő KGST Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Rendszernek /NTMIR/, az orvostudományi SZIR pedig a nemzetközi /KGST/ szakmai alrendszernek, amely MEDINFORM elnevezéssel működik.

Az egészségügyi miniszter az OSZIR-rel és SZIR-rel kapcsolatos tevékenység irányításával a XI. Főosztályt, a MEDINFORM-mal kapcsolatos tevékenység irányításával pedig a XIII. Főosztályt bízta meg, amely főosztályokkal az OOKDK-nak is kialakultak a munkakapcsolata, hasonlóképpen /a MEDINFORM vonatkozásában/ a X. Főosztály KGST Osztályával.

Intézetünknek a MEDINFORM keretében végzett tevékenységéről a hálózati és módszertani munkáról szóló jelentésben esik részletesen szó. A MEDINFORM tevékenység finanszírozásához a

XI. Főosztály 750.000 Ft-ot biztosított, aminek nagy részét a hazai szakirodalom számítógépes feldolgozásának előkészítésére fordítottuk. Ezzel bér munkában a KGTMTI-t bíztuk meg. Az OSZIR és a SZIR koncepciótervével kapcsolatos munkában /szakmai rész kérdésekről készült anyagok megvitatása/ az OOKDK igazgatója és az intézet több munkatársa vett részt.

Kapcsolatba léptünk /az Orsz. Onkológiai Intézet közreműködésével/ az onkológiai szakirodalom számítógépes feldolgozását végző franciáországi központtal és megkaptuk tőlük próbafuttatás céljára a SABIR rendszer egy mágnesszalagát. Az eredményes próbafuttatás alapján célszerűnek látszik a SABIR rendszer átvétele és annak alapján a hazai információ-szolgáltatás megindítása. Az erre vonatkozó tárgyalásokat 1978-ban folytatjuk.

II. Az egyes munkaterületek célkitűzései és feladatai

1. Vezetés, igazgatás

Az év folyamán 17 osztályvezetői értekezletet tartottunk, amelyeken az intézet működésével kapcsolatos kérdéseket tárgyaltuk meg. Közülük a fontosabbak: az OOKDK és a SOTE Központi Könyvtárának egyesítésére vonatkozó tervezetek; a SzB hatáskörének kiterjesztése; a szerződéses munkák ügye; az Ifjúsági Parlament előkészítése és az ott hozott ajánlások megbeszélése; az OOKDK új munkaügyi szabályzatának, működési szabályzatának és a hozzájuk tartozó mellékleteknek a kidolgozása illetve az előterjesztett anyagok megvitatása; a tanulmányi szabadságok meghatározása; a MEDINFORM finanszírozásához rendelkezésre álló összeg felhasználása; a II. félév elején tartott munkaértekezlet előkészítése, majd az ott elhangzott javaslatok megtárgyalása; a közművelődési dolgozók új bérrendszerébe való besorolásával kapcsolatos intézkedések megbeszélése.

Az Üzemi háromszög a szükségeshez képest tartotta üléseit. Megbeszélte a jutalmazásokat, a fontosabb káderekérdéseket valamint az osztályvezetői értekezletre kerülő fontosabb kérdéseket, elvégezte a dolgozók besorolását az új bérrendszerbe, megtárgyalta a szerződéses munkákkal kapcsolatos juttatás felosztását és a soron kívüli béremelési keret felosztását.

Az Országos Orvostudományi Könyvtári Tanács tagjainak megküldtük az intézet 1976. évi jelentését és 1977. évi munkatervét. Külön OOKT ülést nem hívtunk össze.

A nyomasztó helyiséghiány átmeneti megoldására két telket igényeltünk a VIII. Tolnay Lajos utcában barakképület létesítése céljából. Az igényelt telkeket megkaptuk, az építkezés engedélyezésére vonatkozó lépéseket megtettük, az engedély 1978 elejére várható.

Az intézet munkájának fejlődése létszámfejlesztést tett indokolttá, létszámfejlesztési igényünket az EU.Min. II. Főosztályához előterjesztettük és 1978. jan. 1-vel két teljes és egy részfoglalkozásos munkaerő alkalmazására nyílt lehetőségünk.

Az intézet igazgatója részt vett az IFLA brüsszeli kongresszusán valamint a kongresszuson való együttműködés kidolgozása céljából a szocialista országok delegáció vezetői részére tartott előkészítő értekezleten Prágában.

Az intézet igazgatója folyamatosan szerkesztette az Orvosi Hetilapban megjelenő Horust, az év utolsó negyedében pedig előkészítette a tevékenység átadását. 1978. jan. 1-vel a Horus szerkesztését megazúntetjük, a továbbiakban ez az O.H. szerkesztőségének lesz a feladata.

A Kutatásnyilvántartó Csoport folytatta a K+F téma bejelentésének gyűjtését, tárolását és feldolgozását a korábbi évek során kialakult rutin szerint. Az év folyamán 216 bejelentést iktattunk, amelyből 33 határterületi, 183 pedig az Egészségügyi Minisztérium kutatóhelyeiről való /87 megkezdés, 27 befejezés, 69 disszertáció/. Az EÜ.M. kutatóhelyeiről csaknem azonos számú bejelentés érkezett, mint tavaly. Az év folyamán mintegy 270 bejelentést igazoltunk vissza.

Folytattuk katalógusaink gondozását, fénylyukkártyás feldolgozásunkat peremlyukkártyás feldolgozással egészítettük ki és a korábbi gyakorlatnak megfelelően tartottuk a kapcsolatot a Központi Kutatásnyilvántartással és az EÜ.M.XI. Főosztályával.

A gyarapodásról az EÜ.M. XI. Főosztálya számára egy alkalommal jelentést készítettünk, amely táblázatos kimutatásból és magnetofon szalagra rögzített információ-adásból állt.

Kiadványt jelentettünk meg a kiemelt orvostudományi kutatások bibliográfiájáról 600 példányban és eljuttattuk az érdekeltekhez.

A csoport munkája újabb feladatokkal bővült, amennyiben a gyűjtést kiterjesztette minden olyan kiegészítő adat felkutatására és megszerzésére, amely a kutatásirányítást segítheti a kutatás eredményességének megítélésében:

- figyeljük a Szabadalmi Közlönyt, amiből 1970-ig visszamenőleg kigyűjtöttük azoknak a kutatóknak a találmányait, akiknek tárcesszintű kutatási témája van. A találmányok rövid összefoglalójából másolatot készítünk és karton rendszerben tároljuk. A figyelés folyamatos, a gyűjtemény 29 találmányból áll;

- figyeljük a Közlönyük személyi híreit, a egyéb forrásokból is törekszünk a kutatók szakmai elismerését tükröző kitüntetések, díjak felderítésére. A figyelés folyamatos, az adat egyelőre még kevés;

- vizsgáltuk a kutatók publikációs tevékenységét: szemle-tanulmány készült az Eü.M. XI.Főosztályának azokról az irodalmi adatokról, amelyek a kutatás és a publikációs tevékenység kapcsolatának elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkoznak;

- megterveztünk egy módszert a közlemények értékelésére és kipróbáltuk több mint 200 közleményen, amely 25 tárcaszintű téma 2 évi irodalmi termése volt. A levonható következtetésekből összefoglaló készült az Eü.M. Tudományos Kutatási Főosztálya számára;

- rendszeresen gyűjtünk hivatkozási adatokat a Science Citation Indexből további értékelés céljából.

2. Hálózati és módszertani munka

Instruktori munka

Az osztály munkatársai az év folyamán 72 alkalommal 109 könyvtárat látogattak meg. Ezek közül 44 látogatás jut alközpontokra, 52 tagkönyvtárakra és 13 országos intézetekre. Az előző évhez képest 27-tel több könyvtárat látogattunk meg, amit első-sorban az 1977-ben befejeződött kétéves könyvtáros verseny elbírálása tett szükségessé.

Az Országos Kardiológiai Intézet új épületében a könyvtár az előzőnél sokkal jobb helyet kapott. Szekszárdon az alközpont raktározási gondjai megoldódtak, mert a könyvtár közelében egy újabb helyiséget kaptak. Pincehely kicsiny /12 m²-es/, de önálló könyvtárszobát kapott.

Ezzel a csekély mértékű fejlődéssel szemben némely területen /elsősorban az integráció következményeként/ visszaesés tapasztalható. Például a Szövetség utcai Kórház orvosi könyvtárát felszámolták, a Weil Emil Kórház könyvtárában ideiglenesen ebédlőt létesítettek.

Sok helyütt jelentős változást eredményezett és többletmunkát adott az integráció során beolvasztott tagkönyvtárak állományának átvétele /amihez a könyvtárak nem kaptak munkaerő segítséget/ és az új szervezeti szabályzatok elkészítése.

Az év folyamán az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete központi könyvtárának segítséget nyújtottunk a szakszervezeti könyvtárak és a szakkönyvtárak lehetséges együttműködésének vizsgálatában. Felmerült ugyanis az a gondolat, hogy e két szervezet szoros együttműködése javíthatná a szakszervezeti /közművelődési/ könyvtári tevékenységet. A központi könyvtár munkatársaival együttesen több kiszálláson vettünk részt. Megállapítottuk: személyi és anyagi fejlesztés nélkül csak formális együttműködés érhető el, a szakkönyvtári hálózat könyvtárosai újabb feladatokkal nem terhelhetők.

Szeptemberben Miskolcon tartottuk meg az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók 6. tájékoztatóját. Főbb témái: az információ-áramlás mérésének módszerei, a gondozó munka szakirodalmi támogatása, az egészségügyi szakdolgozók könyvtári-információs problémái. A jól szervezett kétnapos értekezleten mintegy 80-an vettek részt, a helybeli orvosok váltakozva, de állandóan képviseltették magukat. Az előadások szövege Az Orvosi Könyvtáros 1978. 1. számában jelenik meg.

A hálózati munka fontos eseménye az 1975-ben megindított verseny elbírálása volt. A benevezett könyvtárak közül 24-et lehetett elbírálni, 12 alközpontot és 12 tagkönyvtárat. A bíráló bizottság 14 tagja közül 3 a Módszertani Osztály munkatársa, 5 az OOKDK más osztályain működő munkatársa, 3 más hálózatok felkért szakembere, 3 pedig az orvosi hálózat munkatársa volt. Az előző verseny tapasztalatai alapján különválasztottuk a fenntartó intézmények és a könyvtárosok pontszámait. Az alközpontok fenntartói közül egyik sem nyerte el a vándorserleget, mert nagyon kevés pontot értek el vagy pedig nem teljesítették az alapvető feltételeket /pl. AKT-ülések megtartása/. A tagkönyvtárak fenntartói közül a vándorserleget a budapesti Heim Pál Gyermekkórház nyerte el.

A könyvtárosok versenyének eredménye: 1. helyen végzett az alközpontok között a miskolci Vezető Kórház orvosi könyvtára /vezetője dr Gyárfás Ágnes/, 2. helyen a tatabányai Megyei Kórház

orvosi könyvtára /vezetője Bioskei Endréné/. A 3. díjat nem adtuk ki.

A tagkönyvtárak 1. díját a miskolci Semmelweis Kórház orvosi könyvtára /vezetője Pethő Lászlóné/, a 2. díjat a Madarász utcai Kórház orvosi könyvtára /dr. Zsiráy Miklóné/, a 3. díjat a gyöngyösi Bugát Pál Kórház orvosi könyvtára /dr. Tóth Sándorné/ nyerte el.

Képzés, továbbképzés

Könyvtárosképző szaktanfolyamunk 1977-ben végző hallgatóinak vizsgáit, államvizsgáit és pótvizsgáit lebonyolítottuk. Végzett: 27 fő.

Utolsó kezdő csoportunk I. féléves konzultációit és vizsgáit valamint II. féléves konzultációit lebonyolítottuk. A létszám az eddigi legnagyobb: 53 fő, az oktatást 3 nyelv szerinti csoportban bonyolítjuk le.

1976-ben lebonyolított információgépesítési tanfolyamunk záróvizsgadolgozatainak értékelésére 1977. januárjában került sor. A dolgozat alapján bizonyítványt kaptak huszan, amit némely könyvtárban fizetésemeléssel értékelték.

1977-ben 4 hálózati munkatársat iskoláztunk be a KMK könyvtárgépesítési tanfolyamára.

Pécsett a megyei alközpontban a társadalmi munkában és rész-munkaidőben dolgozó megyei könyvtárkezelők részére alapfoku tanfolyamot tartottunk, amely Wagner Imre kitűnő szervező- és oktató-munkájának köszönhetően igen jó eredménnyel végződött. Bizonyítványt kapott 10 könyvtárkezelő.

Az év folyamán 3 továbbképző előadást tartottunk /egyiküket Szombathelyen a helyi főiskola tanszékvezetőjének előadásával a főiskolai államvizsga tematikájáról és tudnivalóiról/; az OOKDK könyvtári és tájékoztató munkatársai számára pedig 6 referáló ülést tartottunk.

Főiskolai államvizsgára jelentkezett hálózati munkatársaink számára beszereztük a jelentkezési lapokat és tájékoztató körlevelet adtuk ki. Egyénileg foglalkoztunk 7 könyvtáros szakdolgozatával és további 18 számára megtartottuk az első konzultációt.

Megjelent Az Orvosi Könyvtáros négy száma.

Részt vettünk a KMK egyetemi könyvtárakkal foglalkozó munkabizottságának, az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács képzéssel és továbbképzéssel foglalkozó munkabizottságának és az OMFB-nek az Országos Szakmai Információs Rendszerrel foglalkozó ülésein.

Nyilvántartások

Folyamatosan építettük Központi Katalógusainkat. Hálózatunk könyvtáraitól az év folyamán 4.714 Könyvbejelentést kaptunk. A cédulák egy-egy példányát átadtuk az Országos Széchényi Könyvtárnak. Beosztottuk szak szerinti Központi Katalógusunkba a más hálózatoktól kapott orvosi és biológiai könyvek céduláit is /4.128 cédulát/. 3 éves tapasztalataink alapján a szak szerinti katalógust évente legfeljebb 8-10 alkalommal használják, a cím és név szerint keresések keresése viszont nehezebbé vált, ezért az OSZK-val kötött szerződésünket felbontottuk. A szak szerinti cédulák /összesen mintegy 12.000/ beosztására a betűrendes katalógusba 1978-ban került sor. A KC alapján 463 tájékoztatást adtunk, ebből 154 könyvre, 309 pedig folyóíratra vonatkozott.

Az év folyamán összetorlódott egyéb feladatok miatt az 1977. és 1978. évi folyóirat gyarapodás adatait együttesen vezetjük rá a folyóirat KC törzslapjaira. A szakkönyvtárak által megrendelt folyóiratok számában és féleségében nincs lényeges változás. 1977-ben mintegy 1.600-féle folyóiratot rendeltek meg. A rendelések együttes száma: 9.800 db folyóiratévfolyam.

Az OSZK retrospektív folyóiratlelőhelyjegyzéke számára az év folyamán 7 jegyzéket továbbítottunk a hálózat könyvtáraiba.

Az 1970-76. évi lelőhelyjegyzék munkálatait 1978. I. negyedében fejezzük be.

Tovább fejlesztettük és gondoztuk az orvosi-biológiai folyóiratok világhozzá tartozó katalógusunkat.

Egyéb munkák

Az intézeti munkatervnek megfelelően 1977-ben sem készítettünk tájékoztató prospektust az intézeti munkáról, mindössze 4 oldalas propagandalevél készült az OOKDK szolgáltatásairól.

Felülbíráltuk a hálózati könyvtárak statisztikai adatait tartalmazó bejelentéseket és összesítő jegyzéket készítettünk a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztálya részére.

Módszertani kiadvány helyett terjedelmes cikket küldtünk az integrációval kapcsolatos könyvtári feladatokról Az Orvosi Könyvtáros 2. számában.

Nemzetközi munkák

Megújítottuk Csehszlovákia és az NDK dokumentációs intézményeivel kötött kétoldalu szerződéseinket. Folyamatosan gondoskodtunk szolgáltatásaink ismeretetéséről, a partnereink által igényelt kiadványaink megküldéséről. Az NDK vezető dokumentációs intézménye, az IWIM 10 hálózati könyvtára számára kérte 56 gyors-tájékoztató téma céduláinak folyamatos megküldését.

A Medinform nemzetközi információs rendszer adta feladatokat elvégeztük. Ezek:

1. Összeállítottuk a szocialista országokban kiadott orvosi-biológiai folyóiratok országok szerinti jegyzékének 2. kiadását /orosz címfordításokkal/.
2. Összegyűjtöttük és megküldtük a Rendszer Vezető Intézményének /VNIIMI/ az 1973-76 között megjelent orvostudományi információk közleményeinek különlenyomatait /összesen 69 közlemény/ orosz nyelvű referátumokkal.
3. Összeállítottuk a Medinform működésének első szakaszában feldolgozásra elvállalt külföldi és hazai folyóiratok listáját /rubrikátor jelzettel/.
4. Az NDK, Bulgária, Csehszlovákia és Magyarország által leginformatívabbnak tartott orvosi-biológiai folyóiratok 98 rubrika szerint rendezett jegyzékét összeállítottuk /Zhurnal, vvodimye v sistemu Medinform. Bp. 1977. CBIM. [99 p.] /.

5. A Medicinszkij Referativnij Zsurnalnak 1981-től referálandó külföldi folyóiratok jegyzékét összeállítottuk.

6. A hazai szekunder kiadványokra vonatkozó kérdőíveket összeállítottuk és megküldtük a bolgár Kijelölt Nemzeti Intézménynek.

Folytatjuk a kétnyelvű /orosz-magyar/ résztezauruszok fordítási munkáit. Elkészültek: 1. Élettan, 2. Higiéné és epidemiológia, 3. Kutatási módszerek, 4. Kémiai anyagok c. második szintű tezauruszok, összesen mintegy 6000 fogalom fordítása és ellenőrzése.

Három második szintű tezauruszrész fogalomgyűjtési és részben szerkesztési munkáit külső szakértők bevonásával elvégeztük /hematológia, igazságügyi orvostan, orvosi toxikológia/.

Részt vettünk a Medinform ülésein /márciusban Berlinben a Rendszertanács 1. ülésén Szepesi Zoltánné, szeptemberben Szófiában az információs munkabizottság ülésén Szilágyi Vilmosné, a lingvisztikai bizottságén Ormai Gyula, a matematikai-technikai bizottság ülésén pedig Szepesi Zoltánné vett részt/.

400 orvos bevonásával a Medinform tervének megfelelően igénykutatást folytattunk le. Az eredményről Dr Székely Sándor készített beszámolót /megjelent Az Orvosi Könyvtáros 1978.1. számában./.

A Medinform egyes üléseire a következő vitaanyagokat állítottuk össze:

1. Megjegyzések a nempublikált dokumentumok nemzeti fondjának létrehozásához /Szilágyi Vilmosné/.

2. Megjegyzések a Medinform propaganda-kiadványának tervezetéhez /Szilágyi Vilmosné/.

3. Javaslat a Medinform információs masszívumainak létrehozására /Szepesi Zoltánné/.

Két külföldi tanulmányutat szerveztünk: az IWIM-et /NDK/ meglátogatta Dr Kovács József /OOKDK/ és Pásztor Imréné /István Kórház orvosi könyvtára/, a prágai orvostudományi információs intézetet meglátogatta Dr Szilágyi Vilmosné és Egry Tamásné.

Az NDK orvosi hálózati értekezletére Szepesi Zoltánné meghívást kapott, a magyar orvosi hálózat tagkönyvtárainak szerepéről előadást tartott Schwerinben.

Christian Hartmann, az IWIM munkatársa segítségével megkezdjük a magyar orvosi bibliográfia gépesítésének kísérleteit a KGMTI gépparkjában. Ehhez összesen 500 adatlapot készítettünk el a Bibliográfiai Osztály munkatársaival. A kísérlet folytatására 1978-ban kerül sor.

Az eddig elkészült tezauruszokból a helyesírás egységesítése és a szinonimák megfelelő használata valamint a további fordítási munka megkönnyítése érdekében megkezdjük egy tezauruszszótár összeállítását. Eddig kb 7000 fogalom besorolására került sor.

Előkészítettük az orvosi-biológiai folyóiratok világhozjárának 2. kiadását. A nyomtatott források és a tagországok bejelentései alapján mintegy 5000 kartonon átvezettük a javításokat ill. új lapokat fektettünk fel.

3. A könyvtári osztály munkája

A könyvtár könyv- és folyóiratállománya 1977 folyamán a következőképpen alakult:

könyv

<u>leltárkönyv 1976. dec. 31.</u>			<u>1977. dec. 31.</u>		
9.492 db	=	1.278.681.-Ft	9.895 db	=	1.382.586.-Ft
gyarapodás	403 db	= 103.905.- Ft			
ebből vétel	68 db	= 69.317.50 Ft			
csere	14 db	= 5.800.- Ft			
ajándék	56 db	= 10.966.- Ft			
köteles	265 db	= 17.821.50 Ft			
összesen	403 db	= 103.905.- Ft			

folyóirat

leltárkönyv 1976. dec. 31.

1977. dec. 31.

9.643 db = 4.453.659.-Ft 10.205 db = 5.010.855.-Ft

gyarapodás 562 db = 557.196.-Ft

ebből vétel 435 db = 495.126.-Ft

csere 66 db = 39.073.-Ft

ajándék 26 db = 4.566.-Ft

saját 3 db = 1.350.-Ft

köttetés 32 db = 17.081.-Ft

ebből tőkés: 243 db = 493.530.-Ft

népi dem.: 51 db = 19.295.-Ft

szovjet: 93 db = 8.169.-Ft

magyar: 143 db = 19.121.-Ft

köttetés: 32 db = 17.081.-Ft

1977-ben 625 féle folyóirat érkezett rendszeresen a könyvtárba.

ebből magyar	130 féle	- vétel	102
		ajándék	23
		saját	5
szovjet	91 féle	- vétel	66
		csere	17
		ajándék	8
népi dem.	100 féle	- vétel	36
		csere	21
		ajándék	43
tőkés	304 féle	- vétel	151
		csere	144
		ajándék	9

Az 1977. év végi állomány:

20.100 könyvtári egység = 6.393.441.-Ft. érték

Az év folyamán 200 kötet folyóiratot kötettünk be 17.081.-Ft. értékben. Továbbá elküldtünk 230 kötet folyóiratot köttetésre, ami nem készült el. A Reprográfiai Csoport 1977-ben 60 db kötetet készített a könyvtár részére.

Elkészítettük az 1977. évi folyóiratrendeléseket.

Folyamatosan gondoztuk katalógusainkat /betűrendes, szak- és tárgyszavas/, valamint a folyóiratnyilvántartást.

<u>Az olvasószolgálat adatai:</u>	1976	1977
helyben olvasók száma	2.330	2.500
kölcsönzők száma	600	598
kölcsönzések száma	2.070	2.640
kölcsönzött könyvek száma	1.395	1.762
kölcsönzött folyóiratok száma	340	249
helyben olvasott művek száma	5.800	5.840
könyvtárközi kölcsönzés	856	1.018

A szóbeli tájékoztatás /telefonon történő felvilágosítás, a helybenolvasók segítése az irodalomkutatásban/, igen munkaigényes feladat, amelyben a könyvtári csoport minden dolgozója részt vesz. Az OTKI Egészségügyi Főiskola beindulásával igen sok egészségügyi középkezdő kereste fel könyvtárunkat, akiket a könyvtárhasználat alapjaival kellett megismertetnünk.

Nemzetközi csere

Cseretevékenységünk alapja továbbra is a Hungarian Medical Bibliography, a Therapia Hungarica és előfizetünk 51 évf. magyar orvosi folyóiratot 13.152.-Ft értékben, 11 db könyvet is küldtünk 4.820.-Ft értékben.

A HMB-ből 1977-ben az 1975/2. és 1976/1. szám készült el, ezeket 207 címre küldtük el. A Therapia Hungarica-t 55 könyvtárnak juttattuk el. Az Orvosi Könyvtárost 40 intézménnyel cseréljük.

Cserepartnereink száma 238 /186 tőkés és 52 demokratikus/.

Kaptunk 262 féle periodikát, hozzávetőlegesen 127.270.-Ft. értékben és 64 db tőkés országbeli könyvet /5.300.-Ft/ valamint 29 db demokratikus országbeli könyvet /2.000.-Ft/ értékben. Ezen kívül kaptunk 841 db disszertációt német, angol nyelven. Fenti kiadványokkal részben saját könyvtárunkat, részben a hálózat könyvtárait gyarapítottuk. /A hálózat 6 könyvtárának küldtünk pl. a rendszeresen többletpéldányban érkező folyóiratokból./

Folyóirat tartalomjegyzék sokszorosítás

Ezt a szolgáltatásunkat 51 előfizető kapta rendszeresen /28 közület, 23 magánszemély/. 44 féle folyóiratból készítettünk tartalomjegyzék másolatot, s hetente póstáztuk a megrendelőknek.

Összesen kb 15.000 oldal gyorsmásolat készült.

A fotószolgálat adatai

	<u>1977 tervszám</u>	<u>1977 tényszám</u>
mikrofilm /kocka/	4.000	3.145
gyorsmásolatok száma	40.000	39.698
megrendelések száma	1.000	873
forgalmazott érték		91.108.-Ft

Az osztály új gyorsmásoló géppel /Costar/ gyarapodott. Sajnos a gép igen gyakori meghibásodása miatt teljesítményére a mai napig sem lehet számítani. A Savin gép meghibásodása is elég gyakori, ilyenkor pl. a tartalomjegyzék sokszorosításainkat kénytelenek voltunk az OGYI gépén elkészíteni.

Egyebek

A hálózat könyvtáraitól 15 főlőspéldányjegyzék érkezett sokszorosításra és hálózati körözésre. Egy saját jegyzékünk is volt.

Folyamatosan végeztük az OSzK-ban a kötelespéldány válogatást. A főlőspéldányokat szétosztottuk a hálózat könyvtárai között.

Megjelentettük a "Tájékoztató a külföldi orvosi könyvekről" c. ajánló bibliográfia 4 számát.

Új könyvbesszerzéseinkről 8 alkalommal készítettünk összeállítást és megküldtük szolgáltatásaink előfizetőinek valamint számos orvosi könyvtárnak.

A könyvtár új könyvállványokat kapott, ami sajnos csak kevésbé enyhített raktározási gondjainkon. Az évi gyarapodás elhelyezéséhez - kb 1.110 kötet - évente 32 fm új polcra lenne szükség.

4. A dokumentációs-információs tevékenység

Kiadványok

Megszerkesztettük a Hungarian Medical Bibliography 1976.I. és késéssel a II. kötetét. A kiadvány 800 referátumot tartalmaz a MEDLARS tárgyszórendszerében, szerzői névmutatóval és a feldolgozott folyóiratok jegyzékével.

Elkészült a Tuberkulózis és Tüdőgyógyászati Referáló Szemle 1976. évi 3. és 4. valamint 1977. évi 1. és késéssel a 2-3. számának kézirata. E referáló folyóirat tárgyévben kiadott számainak összes oldalszáma 769 oldal.

Elkészült a Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle 1976. évi 4. és 1977. évi 1., 2. és 3. számának kézirata. A tárgyévben kiadott számok összes tételszáma 10.472.

Ezt a kiadványt 1978-tól két sorozatban adjuk ki - mint eddig, évente négyszer. Az egyik Spectrum Pharmaceuticum címmel a gyógyszerészeti kémia, a gyógyszerellenőrzés, a gyógyszerterológia, a biogén gyógyszerészet és farmakokinetika valamint a gyógyszerügyi szervezés irodalmát tartalmazza. A másik Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle címmel a klinikai farmakológia és gyógyszeres terápia, a toxikológia és a farmakokinetika irodalmát tartalmazza. Lebonyolítottuk a két sorozat kiadására vonatkozó tárgyalásokat és nov. 1-től intézeti hozzájárulásként megkezdjük hét külföldi folyóirat anyagának feldolgozását a Spectrum Pharmaceuticum számára. A két hónap alatt 54 címfordítást adtunk szakjelzetekkel.

Tájékoztató

A Témafigyelő Szolgálat keretében 30 témát figyeltünk. 1.024 megrendelő közül 737 egyéni és 287 intézményi. A lakóhely szerinti megoszlás: budapesti 369, vidéki 570, külföldi 85.

A megrendelések száma 2.345. Az "Új gyógyszerek és indikációk" c. témát 198-an rendelték meg. Az "Aneszteziológia", a "Sokk és reanimáció", "Újabb terápiás és diagnosztikai eljárások",

a "Szívbetegségek", a "Világhozott fejlődési rendellenességek", a "Perinatális diagnosztika és terápia" a "Légzőszervek nem specifikus betegségei" a "Szülészet-nőgyógyászati diagnosztika és terápia" c. témákra 100-nál több a megrendelés.

A szolgáltatás keretében 260 folyóiratféleségből összesen 3.600 referátumot bocsátottunk az előfizetők rendelkezésére. Ebből 3.199 db a tárgyévben, 401 db az előző évben készült. A nyelvenkénti megoszlás: angol: 42%, német: 35%, orosz: 14%, francia: 6%, egyéb 3%.

Az átfutási idő a primér dokumentum megérkezésétől a sokszorosított referátum postázásáig 6 hét-3 hónap volt. Saját folyóirat állományunkon kívül rendszeresen felhasználtuk a SOTE Központi könyvtárának, az Egyetemi Gyógyszertár és a Heim Pál Kórház Könyvtárának folyóiratait.

A Témafigyelő Szolgálat információs anyagának tartalmi elemzését az "Új gyógyszerek, indikációk, adagolás, gyógyszerártalmak" példáján szemléltetjük. 122 db referátumot készítettünk. Ezek közül gyógyszerártalmakról, nemkívánatos mellékhatásokról, gyógyszermérgezésről 12 db, gyógyszerinterakciókról 5 db, újabb antibiotikumok pl. cephalosporin, clindamycin, gentamycin javallatairól, adagolásáról, incompatibilitásairól, gyermekeknél, terheseknél, úregeknél történő alkalmazásuk sajátos követelményeiről 13 db, anti-diabetikumokról 3 db, antituberkulotikumokról 1 db, szivglikozidokról és a szív ritmuszavarainak gyógyszereiről 8 db, új cytostatikumról 1 db, diuretikumokról és antidiuretikumokról 2 db, az emésztőrendszerre ható gyógyszerekről 2 db, érzéstelenítőkről, hypnotikumokról, szedativumokról 6 db, hormonkészítményekről 16 db, - hormonhatású szintetikus vegyületekről 5 db referátum készült.

A vérnyomásra ható szerek, értágítók, érszűkítők alfa és béta adrenerg receptor stimuláló és gátló gyógyszerekről 12 referátum szólt.

A Medicinskij Referativnij Zsurnal számára 510 adatot szolgáltatunk, ebből 419 referátum és annotáció, 91 címfordítás volt. A referálólap szekciói 1977-ben 280 magyar cikkről adtak számot. Ez a szám azonban nem vethető össze a tárgyévben megküldött adatok számával, mert a publikált adatoknak mintegy a fele 1976. évi.

Irodalomkutatási tevékenységünk keretében 870 megrendelésre 952 új bibliográfiát készítettünk, további 260 megrendelésnek archívumunk anyagából tudtunk eleget tenni. 10 megrendelésre adatot nem tudtunk szolgáltatni. Ezek többnyire ritka kórképek keziszttikai analógjai iránti kérdések voltak. Pl. lymphosarcoma testis, zeigeri arteria occlusio, ichthyosis endometrii.

A Gyógyszereinkben történt meghirdetés alapján archívumunkból 618 db recherche bibliográfiát igényeltek. Négy nyelvterület három éves visszatekintő időszakának adatait tárta fel 577 bibliográfia. Tételszámuk bibliográfiáinként 20-40. 108 esetben 5 éves, 80 esetben 5-10 éves, 60 esetben 10 éves, 35 esetben 15 éves, 16 esetben 15-20 éves, 30 esetben 20 évet meghaladó, további 20 esetben pedig a teljes lehetséges visszatekintő időszak irodalmát kérték a megrendelők. Említésre méltó, hogy 151 esetben 10 vagy ennél kevesebb adatot találtunk a megrendelt témakörben. Hat esetben csak egy adatot találtunk. A szolgáltatott tételek száma: 29.830

A szakágankénti megoszlás nem különbözött az évek óta észlelhetőtől.

A középkaader munkaszervezés kérdései 20 esetben, ápolástani kérdések pedig 38 esetben merültek fel igényként. Az információs igény növekedése ebben a témakörben összefügg az Egészségügyi Főiskola megindulásával. Fogorvosoknak 48, gyógyszerészeknek 40 esetben készítettünk irodalomkutatót. A megrendelők 73%-a fekvőbeteg intézetben működő szakorvos volt.

A megrendelők lakóhely szerinti megoszlása: 62% budapesti, 32% vidéki, 6% külföldi.

A szolgáltatás átfutási ideje átlagosan 15-18 nap volt.

Szóbeli tájékoztatás

A referenzszolgálatot a könyvtári és bibliográfiai osztállyal együtt látjuk el. Elsősorban a pályamunkára készülő orvos-, gyógyszerész és fogorvoshallgatók, szakközépiskolások, a paramedikális szakemberek közül a klinikai pszichológusok és az eu. főiskola hallgatói kérnek tájékoztatást, akiket a szakiroda-

lom forrásainak használatára is megtanítunk az adatszolgáltatás mellett. A referenzs lapon azokat a tájékoztatási eseteket regisztráltuk, amelyek 5 percnél igényesebbek voltak. Ilyen 304 eset volt.

Figyelemreméltó ezenkívül, hogy a személyes tájékoztatás során a tárgyévben az eddiginél nagyobb mértékben hasznosítottuk fordítás archívumunkat helyben olvasás és kölcsönzés formájában. Ezt a tájékoztatási módot elsősorban orvostanhallgatók és fiatal végzett szakemberek vették igénybe.

Telefonon 1.070 esetben adtunk felvilágosítást. Ezek többsége adatkérés vagy kiegészítés volt. A fordításmásolatok helyben-olvasása és kölcsönzése újabb 200 tájékoztatási esetet jelent.

Fordítószolgálat

839 fordítás készült 9.750 szabványoldal terjedelemben. Eből az intézet által kijelölt 461 db 5.370 oldal, rendelt pedig 378 db 4.360 oldal. A Gyógyszereink című folyóiratban 431 fordításunk címét publikáltuk az előző évi 413-al szemben. A meghirdetett fordítások megoszlása szakáganként: belgyógyászati ill. gyermekgyógyászati 58, gyógyszerertani 42, sebészeti 40, ideg- és elmegyógyászati 28, akupunktúra 24, onkológiai 33, szülészeti-nőgyógyászati 17, labor diagnosztikai 16, egészségtudományi 7, gégsészeti 3, bőrgyógyászati-venerológiai 17, szemészeti 5, számítógépes adatfeldolgozás 10, szexológiai 5, a többi szakágazatot egy-két fordítás képviselte.

A kijelölt fordítások nyelvenkénti megoszlása: németről 30% angolról 40%, franciáról 17,5% oroszról 12,0%, olaszból 0,5%.

A rendelt fordítások közül idegen nyelvről magyarra 270 fordítás készült 3.231 oldal terjedelemben. Magyarról idegen nyelvre fordítottunk 106 közleményt 1.129 oldal terjedelemben. A rendelt fordítások közül az idegen nyelvről magyarra fordítottak megoszlása nyelvenként: angolról 35,1%, németről 29,9%, oroszról 22,2%, franciáról 10,1%, egyéb nyelvről 3,7%.

Az egyéb nyelvek megoszlása: lengyel, olasz, szlovák 2 - 2, portugál, szerb, spanyol 1 - 1, összesen 9.

Az 1976. évi nyelvi megoszláshoz képest a német aránya emelkedett, a francia szintén, az oroszról fordítás csökkent 30,3%-ról 22,2%-ra.

Az idegen nyelvre történt fordítás nyelvek szerint: angolra 42 db, németre 19 db, oroszra 35 db, egyéb 10 db.

A kijelölt fordítások átlagos oldalterjedelme 11,7, a rendelt fordításoké 11,5 szabványoldal. A havonként igényelt és eladott fordítások száma átlagosan 259. A másolatkérés: fordításonként 8 db. A jelölt és meghirdetett fordítások közül 17-et csak egy, 43-at 10-30, 19 darabot pedig 10 példányban rendeltek meg, egyáltalán nem igényeltek 2 db-ot. A havonként házon belül lektorált fordítások terjedelme 718 oldal.

Fordításmásolat szolgáltatásunkban a rendelések tulnyomó többségét fénymásolattal teljesítjük. Az év folyamán 23.126 oldal fénymásolat készült. A többi igényt a fordító által készített másolatokból tudtuk kielégíteni. A fordítószolgálat munkájának javulását tükrözi az átfutási idő rövidülése. Ezt számszerűen bizonyítja, hogy 431 ez évben készült fordításból 267 a tárgyév során el is jutott a felhasználóhoz, és valamennyi másolat megrendelésnek eleget tettünk, áthúzódó teljesítés nincs.

A 3.098 fordításmásolat eladásán kívül helybenolvasóknak kölcsönöztünk a fordítások szakkatalógusa és a Gyógyszereink jegyzékei nyomán 347 db fordítást. Elemzése bepillantást enged a lefordított cikkek időtálló értékére.

1963-1967-ig készült fordításokból	23 db
1968-1970-ig	" " 39 db
1971-1972-ig	" " 30 db
1973-1975-ig	" " 84 db
1976-1977-ig	" " 138 db
1977. évi rendelt fordítások közül	<u>33 db</u>
Összesen:	347 db

Az igénybevétel tartalmi elemzéséből kiemeljük, hogy a legnagyobb példányszámban ez évben az akupunktúrás fordításokat igényelték, ezeken kívül a gyógyszeres, kardiológiai, gyermekgyógyászati sebészeti, onkológiai és szexológiai tárgyú fordítások keltettek nagyobb érdeklődést.

Az EU.Központi Szakosító és Továbbképző Intézetnek a közép-káderek számára 81 tömörítvényt készítettünk szaklapokból, a megadott tematika szerint összesen 269 oldal terjedelemben. Ez azt jelenti, hogy havonta átlag 7 tömörítvényt szolgáltatottunk, egyenként átlag 3,5 nagy szabvány oldal terjedelemben. Az elkészített tömörítvények szak szerinti megoszlása:

Általános belgyógyászat	27 db
ápolástan	14 db
csecsemő és gyermekgyógyászat	11 db
gyógyezeres és étrendi kezelés	6 db
geriátria	5 db
anestheziológia-intenzív terápia	4 db
endoszkópos vizsgálatok	4 db
újszülöttellátás	4 db
fizikoterápia	2 db
orvostörténelem	4 db

Az egyes közleményeket úgy választottuk ki, hogy azok tartalma hasznosítható legyen a szakasszisztensképzés 3-4 szakágazatában /pl. belgyógyászat, gyermekgyógyászat, gyógyszeradagolás, ápolástan/.

5. A bibliográfiai munka

A MOB 1-4. számának kéziratát a tervezett határidőre elkészítettük. Az 5. számot a tervezett időpontra nem sikerült elkészítenünk, ui. a lyukszalagos gép a leirási időszakban csaknem 4 hétig nem üzemelt, az eredeti határidőhöz képest 1 hónapos késéssel, 1977. dec. 20-án adtuk le a kéziratot. Az 5. szám késése értelem-szerűen az index-kötet /6.szám/ kéziratleadási határidejét is módosította, 1977. dec. 15-e helyett 1978. jan. 6-án jeleztük a Rep-rográfiai Osztálynak a kézirat elkészültét.

A kongresszusi supplementum-kötet tervezett határidejét sem tudtuk tartani. Ennek oka a kötet indexelőjének, szerkesztőjének 2 hónapos külföldi továbbképző tanfolyamon való részvétele volt. Ezen a munkaterületen az osztály dolgozói közül részben munkaköri túlterheltség, részben a megfelelő képzettség és gyakorlat hiánya miatt a szerkesztői munkát senki sem tudja helyettesítéssel pótolni.

ni. Az elmaradáshoz hozzájárult az indexelésben nagy segítséget nyújtó, részállású munkatársunk hosszú betegségé is.

A Gyorstatájékoztató Szolgálat adatai

	<u>tervszám</u>	<u>tényszám</u>
A figyelt témák száma:	74	78
A megrendelők száma:	520	660
A megrendelések száma:	1.700	2.200
A szolgáltatott adatok:	17.000	17.600

A figyelt témák számának emelkedése nem jelenti új téma figyelésének beindítását, hanem az elmúlt 2 évben szétválasztás eredményeként létrejött vagy az egyéni figyelésben megrendelt tárgyköröknek a jelentésbe való felvételét.

A 78 témából hat téma irodalmát kb 4-6 hetenként jegyzéken küldjük, e témákban a megrendelők száma 10 alatt van, a hat témára összesen 13 megrendelő tart igényt. E témák keretében 810 adatot szolgáltatunk.

Az előfizetők összetételének alakulása: egyéni megrendelő 404, intézményi előfizető 256. Területi megoszlás: budapesti előfizető 267, vidéki előfizető 335, külföldi 58. Díjmentesen szolgáltatjuk az adatokat összesen 55 felhasználónak, ebből 41 a külföldi.

A megrendelések száma: 2.200, egy-egy témát átlag 28 előfizető rendelt meg. A szóródás meglehetősen nagy; a legtöbb megrendelés az "Új laboratóriumi, diagnosztikai módszerek" /94/ és az "Immunológia" /87/ tárgykörökre érkezett, a legkevesebb az "Extrapulmonalis tbc." /6/ és a "Szerotonin-anyagcsere" témákra; 10 és 20 közötti a megrendelések száma a Diéta-terápia, Hormon-terápia, Sugárvédelem, Urolithiasis, Mycosisok, nem szemészeti betegségek szemészeti vonatkozásai és a Membrán-transzport témákra.

Az év folyamán 38 alkalommal küldtük ki a szolgáltatás anyagát /kb. 10 naponként/, a 78 témához egy-egy alkalommal átlag kb 450 adatot szolgáltatunk. Kb 400 fordítás adatait közöltük a szolgáltatás keretében.

Egyéb tevékenység

A lyukszalagos írógépen elvégeztük a Témafigyelő és Gyors-tájékoztató Szolgálat javított címjegyzékének és borítékanyagának leírását. A gépállás időszakában - több héten át - a borítékok címzése hagyományos írógépen történt.

A magyar folyóiratok teljes cikkanyagából szakozott és tárgyszóval ellátott másolatot küldtünk az OSZK-nak.

A gyors-tájékoztató karton anyagából tájékoztatást nyújtottunk.

Közreműködünk a Medinform munkájában; kisebb tanulmányokat készítettünk, hozzászólásokat készítettünk elő itthon és a tanácskozás színhelyén.

Résztvettünk a Medinform szófiai tanácskozásán.

Adatlapokat készítettünk /500 db/ a hazai szakirodalom Medinform célokra történő számítógépes feldolgozásához.

Osztályértekezletek

Az év folyamán 4 osztályértekezletet tartottunk. A szak-szervezeti bizalmi mindegyiken, az SzB-titkár egy értekezleten vett részt.

Ismertettük az 1977. évi bérrendezés lényegét /a rendelet, differenciálási szempontok stb./ foglalkoztunk az egyes dolgozók munkájának értékelésével. Megbeszéltük a munkafegyelmi problémákat /telefonálás, magánbeszélgetések, munkakezdés stb./

Az osztályvezető részben a fenti értekezleteken, részben rövidebb megbeszéléseken ismertette a vezetőségi ülések jegyzőkönyveiben foglaltak háttérét, következményeit stb.

Az osztályvezető moszkvai tanulmányutja előtt részletesen megbeszéltük a helyettesítésből adódó feladatokat, az egyes munkakörök átmeneti módosulását és az újonnan belépett dolgozó betanításával kapcsolatos teendőket.

Az I. félév végén áttekintettük a végzett munkát, értékeltük a teljesítményeket, a munkafegyelmet és megbeszéltük az aktuális problémákat /postázási nehézségek, a gépállás, a munkaszervezés kérdései, szabadságolás és helyettesítés összefüggései stb./.

Problémák

Az osztály munkafeltételeiben továbbra is a legnagyobb problémát a lyukszalagos gép gyakori és hosszas meghibásodása okozza. Az év folyamán a gép 346 munkaórán át nem volt üzemképes, ez 43,2 munkanap kiesést jelentett.

Az év első felében a szolgáltatás anyagának postázásában jelentős lemaradásaink voltak, ezt a 2. félévben a többi osztály munkatársainak segítségével sikerült megszüntetnünk.

6. A reprográfiai munka

Az osztály a tervezett 2.052.900 oldalszámú sokszorosítással szemben 1.974.752 oldalszámú sokszorosítást végzett. Az 1977-ben tervezett anyagok közül elmaradt: a MOB 1977/5.sz., a HMB 1976/II.sz., a Tbc.Ref.Szle 1977/2,3 sz., a Folyóirat Lelőhely-jegyzék és a módszertani kiadványok.

Az elmaradt kiadványok tervezett nyomasszáma 427.000.

Terven felül a múlt évi kiadványok közül megjelent: a MOB Kongresszusi szám /Suppl./, a Tbc.Ref.Szle 1976/3,4.szám, a Tájékoztató a külföldi könyvekről 1976/4.szám és a MOB 1968. évi kumulatív tárgymutatója. A jelentésben az új könyvek jegyzékét kiemeltük az egyéb anyagok közül, mivel ez 7 alkalommal összesen 3.500 példányban jelent meg.

Kiadványaink kötését magunk végezzük. Az év folyamán 7.313 kiadványt kötöttünk és postáztunk. Különböző könyvek javítását és kötését végeztük osztályaink számára, összesen 90 db-ot. Ugyancsak elvégeztük az osztályok számára a különböző méretkartonok vágását, valamint a nyomda számára a nagyméretben behozott kartonok vágását.

A Kiadói Főigazgatóságtól szükséges engedélyeket kiadványaink kiadásához megszereztük és a szükséges nyilvántartásokat vezettük. Kötelespéldány szolgáltatási kötelezettségünknek eleget tettünk.

A munkával járó gépkarbantartási feladatokat elvégeztük /pl. heti egyszeri nagytisztítás, vágókés csere stb./.

Filmtárunkból 28 filmet kölcsönöztünk.

Az osztály teljesítményét a mellékelt táblázat tünteti fel.

1977. évi jelentés

Sor- szám	Megnevezés	Évi megj.	Évi pld.	Oldal	Össz oldalss. leírás	Forma
1.	MOB 1976/6-7.	2	600	582	174.600	B/5
2.	MOB 1977/1-4.	4	1.247	760	236.900	B/5
3.	MOB 1968 tárgymut.	1	185	106	19.610	B/5
4.	MOB 1975/2.	1	261	178	46.458	B/5
5.	MOB 1976/1.	1	304	130	39.520	B/5
6.	Gyógyászok 1976/4.	1	290	200	58.000	A/4
7.	Gyógyászok 1977/1-3.	3	890	624	185.054	A/4
8.	Tko. 1976/3-4.	2	513	298	76.558	B/5
9.	Tko. 1977/1.	1	256	180	46.080	B/5
10.	As Orvosi Könyvtárak 1977/1-4.	4	1.218	518	530.774	B/5
11.	Tájé. külf. orv. könyvek 61 1976/4.	1	170	14	2.380	A/4
12.	Tájé. külf. orv. könyvek 61 1977/1-4.	4	680	52	8.840	A/4
13.	MONITOR	6	396	634	42.988	A/4
14.	Tanf. jegyzet	4	303	310	23.686	B/5
			7.313	4.586	1.491.448	
15.	Gyógytáj	31	-	1.664	81.100	A/4
16.	Témafigyelő	10	-	652	63.300	A/4
17.	Diplomajegyzék	13	650	107	10.940	A/4
18.	Előfiz. felhívás	1	2.000	4	8.000	A/4
19.	Új könyvek jegyzéke	7	3.500	14	7.000	A/4
20.	Régió	-	-	412	147.147	
21.	Borítók	13.263	-	-	19.539	B/3
				7.439	1.828.474	
				8 % beigazítás	146.278	
					1.974.752	

Átlaga 446 tételek 1978-ra

1. MOB 1977/5.
2. MOB 1976/2.
3. Tko 1977/2-3.
4. Polyárat Lelőhelyjegyzék.

7. Gazdasági munka

Elkészítettük az intézeti költségvetést az osztályok igényei és tervei alapján és folyamatosan gondoskodtunk annak végrehajtásáról. Eredeti előirányzatunk 3.916.000.-Ft volt, amelyet növelt az 1976. évi pénzmaradvány: 55.300.-Ft /ebből 50.000.-Ft bérmaradvány volt, amelyet 1977-ben a dolgozók jutalmazására használtuk fel/, továbbá a közművelődési bérintézkedés következtében a béremelésre kapott 71.000.-Ft póthitel. Ezen túlmenően a fordítási díjakra 60.000.-Ft póthitelt kaptunk, így végső soron 4.102.300.-Ft volt a módosított költségvetési előirányzatunk. Ezt 98.5%-ra teljesítettük.

Bevételi tervünket a tervezett 933.000.-Ft-tal szemben 1.066.122.-Ft-tal 114.3%-ra teljesítettük. Itt döntő mértékben a fordítások iránti nagymérvű igénynövekedés miatt mutatkozott a túlteljesítés, de növekedést mutat a Tartalomjegyzék-szolgáltatás iránti igény is.

Elkészítettük a kiadványok előfizetőinek címjegyzékét és a Témafigyelő Szolgálat valamint a Gyorstájékoztató Szolgálat szakreferenseivel egyeztettük az előfizetők címeit és az előfizetett témák számait. A szolgáltatásokat számláztuk az előfizetőknek.

Hosszadalmas várakozás után 1977. júliusában megkaptuk és üzembe állítottuk az új Costar sokszorosító gépet. Sajnos, technikai hiba miatt egy hónapnál hosszabb ideig nem lehetett kívül állt és csak erőlyesebb intézkedésünkre végezték el a garanciális javítást. Az új gép azonban még ennek ellenére nem váltotta be hozzá fűződő reményünket. Azóta is számos javítást kellett végeztetnünk rajta.

Irógépállományunkat az év folyamán csak kisebb mértékben újítottuk fel. Ennek erőteljesebb folytatására csak az 1978. évben kerülhet sor.

Továbbra is nehézséget jelent az intézet megfelelő fűtése. Az elhasználdott kazánokat a fűtés megkezdése előtt az épület bérbeadója nem megfelelően javíttatta meg és csak a fűtési idény megkezdése után sikerült erélyes közbelépéssel olyan állapotba hozni, hogy a fűtést folyamatosan biztosítani tudjuk.

Kivitelezői kapacitás hiánya miatt elmaradt a reprográfia világításának megoldása.

Ugyancsak 1978-ra huzódott át a nyomdai lugozó helyiség fűtésének megoldása is.

III. Az OOKDK munkatársainak képzése, oktató, tudományos és szakirodalmi tevékenysége

Az intézet munkatársai közül könyvtárosképző szaktanfolyamra járt 3 fő, az általános iskola 8. osztályát elvégezte 1 fő, a dolgozók középiskolájába járt 2 fő, a Marxista-Leninista esti egyetem esztétikai szakán befejezte tanulmányait 1 fő.

Ideológiai képzésben részt vett 25 fő. 2 hónapos szakmai továbbképző tanfolyamot végzett /Moszkvában/ 1 fő, 1-1 hetes tanulmányuton vett részt 3 fő, 2 hónapos intenzív orosz nyelv tanfolyamon vett részt 1 fő, 5 hónapos intenzív angol ill. orosz nyelvtanfolyamot befejezett 1-1 fő. Egyéb szaktanfolyamon vett részt 4 fő.

A könyvtárosképző szaktanfolyamon előadóként működött Egry Tamásné, Ipolyi Keller Tamásné, dr Jantsits Gabriella, dr Kelemen Attiláné, Könczöl Dánielné, Kristóf Lajosné, dr Pollák Zsuzsanna, dr Szepesi Zoltánné és dr Szilágyi Vilmosné.

Más intézmények kiadásában megjelenő folyóiratok szerkesztő bizottságában tagként közreműködött dr Pollák Zsuzsanna és dr Székely Sándor.

Az intézet kutatási tervének keretében dr Jantsits Gabriella az orvostörténeti illusztrációkkal, Kominka László a folyóirat-állomány összetételének vizsgálati módszereivel, dr Pollák Zsuzsanna a nem toxikus antioxidánsokkal, dr Székely Sándor orvostörténeti kérdésekkel, dr Szepesi Zoltánné az orvosi nyelvvel és dr Szilágyi Vilmosné a publikációk információs értékének vizsgálati módszereivel foglalkozott. Dr Pollák Zsuzsanna a fenti témából elkészítette kandidátusi disszertációját.

Az intézet munkatársaitól az alábbi publikációk jelentek meg:

Kiemelt Orvostudományi Kutatások az Egészségügyi Minisztérium Kutatóhelyein /1976-1980/. Összeállította és szerkesztette Berregi György, Könczölné Gódiány Eszter, Szentpéteri Katalin. Bp. 1977. 462 p.

Medicinszkie i biologiceszkie zszurnali . izdannije v szocialisz-
ticseszkih sztranzah v 1977-om godu. 2-a izd. Szoszt. Bodor,
Julija.
Bp. 1977. CBIIM. 149 p.

Aratóné Lux Ágnes: Az UNESCO irányterve a tudományos és műszaki
fejlesztés nemzetközi információcserejéről: a SPINES program.
Orv.Könyvtáros, 1977, 17, 4, 469-482.

Bárné Pollák Zsuzsanna: Számítógéppel készített katalógusok kér-
dései: a bemeneti adatok /bibliográfiai leírás/ problémái.
Orv.Könyvtáros, 1977, 17, 4, 417-422.

Bár, V. - Erdélyi, V. - Foris, G. - Pollák, Zs. - Eckhardt, S.: Biophar-
macological investigation of 6,6' Methylene-bis/2,2,4-Trimethyl-
1,2-Dihydroquinoline /MTDQ/ a radical binding antioxidant of
secondary amine type.
Neoplasma /Bratislava/, 1977, 24, 3, 253-258.

Bár, V. - Mercz, J. - Szvoboda, J. - B. Pollák, Zs. - Mátyás, J.: Dihydro-
quinoline derivatives of antioxidant activity.
USA. Patent No. 4,025,631 Washington, 1977, 12 p.

r, V. - Mercz, J. - Szvoboda, J. - B. Pollák, Zs. - Mátyás, J.: Patent
der Verwendung von Bis-2,2,4-trimethyl-1,2-dihydrochinol-6-yl/-
methan bei der strahlensensibilisierenden Tumorerzeugung.
Dachau bei München, 1977. 52 p.

Gubi Miklós: Az irodalomkutatás problémái. A fogalomnak és nevé-
nek változásai.
Orv.Könyvtáros, 1977, 17, 3, 336-341.

Jantsits Gabriella: Hungarian regional medical library. Unesco
Bulletin for libraries. 1977, 31, 3, 179-180.

Jantsits Gabriella: Une bibliothèque médicale régionale en
Hongrie.
Bulletin de l'Unesco a l'intention des bibliothèques. 1977, 31, 3,
203-204.

Jantsits Gabriella: Die Verbindung zwischen Medizin und Kunst.
Acta Congressus Internationalis XXIV. Historia Artis Medicinae.
Bp. 1976. 831-833.p.

Kelemen Attiláné: Magyar Orvosi Bibliográfia 1968. évi tárgymuta-
tója. 106 p.

Kelemen Attiláné: Permutációs indexek és felhasználásuk.
Orv.Könyvtáros, 1977, 17, 2, 171-178.

Könczölné Gődény Eszter: A közleményről, mint a tudományos kuta-
tások produktumáról és új matematikai-statisztikai elemzések
tárgyáról. /Szemle/. Kézirat.

- Könczölne Gábor Eszter: A publikációs tevékenység és a kutatás.
/25 tudományos kutatási téma szerzőinek közleményei alapján/
Próba-felmérés. Kézirat.
- Kristófné Burgondi Magdolna: Ausztria felsőoktatási rendszeréről.
Orv.Könyvtáros, 1977, 17, 4, 483-487.
- Rode, I. - Bär, V. - Pollák, Zs. - Farkas, J. - Kiss, B.: MTDQ enhanced
radiosensitivity of malignant neoplasms.
Congr.Int.Nat.Radiol.Rio de Janeiro Okt. 23-27th. 1977. Előadás.
- Szepesiné Benda Mária: Orvostudományi szakkönyvtárak tervezésének
néhány kérdése különös tekintettel az egészségügyi intézmények
integrációjára.
Orv.Könyvtáros, 1977, 17, 2, 221-254.
- Egy kórház fennállásának 75. évfordulójára. Szepesiné Benda Mária.
Orv.Könyvtáros, 1977, 17, 2, 255-257.
- Szepesiné Benda Mária: Henricus Johannes Fridericus soproni orvos
bebörtönzése 1652-ben.
Orvostörténeti Közlemények, 1976, 22, 78-79. 243-246.p.
- Szepesiné Benda Mária: Szempontok a magyarországi orvosegyetemi
könyvtárak fejlesztéséhez. A KMK megbízásából készített tanul-
mány.
Bp. 1977. Kézirat. 16 p.
- Szepesi, Mária: Die Mitgliedsbibliotheken des ungarischen medizinischen
Bibliothekernetzes. 6. Mitgliedsvollversammlung der Sektion
Medizinische Bibliotheken am 24. und 25. März 1977. in Schwerin.
Bp. 1977. 6 p.
- Szepesiné Benda Mária: Bibliometria. A szakirodalom és a tájékozódás
jelenségeinek mérése.
Orv.Könyvtáros, 1977, 17, 3, 292-296.
- Szepesiné Benda Mária: A külföldi és a hazai orvostudományi eredmények
megismertetése /összegyűjtése, feltárása és eljuttatása az érdekeltekhez/. A Tudáspolitikai Bizottság megbízásából
készített tanulmány. Kézirat. Bp. 1977. OOKDK 23 p.
- Szepesiné Benda Mária: Szógyűjtemény a XVI. század magyar orvosi
nyelvéből. 1.rész. Kézirat. Bp. 1977. XIX., 208 p.

Az OOKDK munkájának mutatószámai

<u>Dokumentáció</u>	1977 tervszám	1977 tényszám
1. Irodalomkutatósi bibliográfiák száma	950	952
2. Irodalomkut.bibl. tétel száma	30.000	29.830
3. Irodalomkut.bibl. másolatok száma	550	618
4. Fordítások darabszáma	750	839
5. Fordítások oldalszáma	8.800	9.730
6. Fordításmásolat szolgáltatás /db/	3.370	3.098
7. Referátumok magyar irodalomból	1.350	1.219
8. Referátumok külföldi irodalomból	3.600	3.199
9. Témafigyelésben figyelt témák száma	30	30
10. Témafigyelést megrendelők száma	890	1.024
11. Témafigyelés megrendelések száma	2.200	2.345
12. Témafigyelésben adott referátumok száma	3.600	3.600
13. Gyorstájékoztatóban figyelt témák száma	74	78
14. Gyorstájékoztatót megrendelők száma	520	660
15. Gyorstájékoztató megrendelések száma	1.700	2.200
16. Gyorstájékoztatóban adott adatok száma	17.000	17.600

Dokumentáció

17. Szóbeli tájékoztatások száma	1.700	1.574
----------------------------------	-------	-------

Könyvtári Osztály

18. Kölcsönzők száma	600	598
19. Kölcsönzött dokumentumok száma	1.600	3.029
20. Helyben olvasók száma	2.000	2.500
21. Helyben olvasott dokumentumok száma	5.800	5.840
22. Gyorsmásolat megrendelések száma	1.000	873
23. Elkészített mikrofilm kockák száma	4.000	3.145
24. Elkészített gyorsmásol. száma	40.000	39.698

Reprográfiai Osztály

25. Sokszorosított oldalszám	2.052.900	1.974.752
------------------------------	-----------	-----------

Összintézet

26. Kiadványok félesége	10	8
27. Kiadványok példányszáma	9.350	7.313
28. Kiadványok oldalszáma	7.370	4.586

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs

Központ 1978. évi munkaterve

I.

1978-ban 4.943.000 Ft költségvetési keretben, 38 teljes /beleértve a K+F csoport munkatársait/ és 8 részfoglalkozású munkatárssal működünk. A bevételi terv: 1.035.000 Ft.

Fő feladataink:

A tevékenység fejlődésével és a dokumentumállomány gyarapodásával kapcsolatos helyiséghiány csökkentése céljából két barakk épület építése.

A Szakmai Információs Rendszer /SZIR/ koncepciótervének kialakítása az orvostudományi és egészségügyi informatika terén és a rendszer egybehangolása a KGST országok szakmai információs rendszerének, a MEDINFORM-nak a működésével. A MEDINFORM keretében folyó tevékenység továbbfejlesztése.

Folytatjuk a NTMIR-en kívüli országokkal az informatikai kapcsolatok ápolását, a lehetőség szerint megállapodást kötünk az onkológiai számítógépes információs rendszer /SABIR/ átvételére.

II. Az egyes munkaterületek célkitűzései és feladatai.

1. Vezetés, igazgatás

- 1.1 Általában kéthetenként osztályvezetői értekezletet tartunk, amelyen megtárgyaljuk az intézet és az egyes osztályok problémáit. Félévenként munkaértekezletet tartunk, amelyen a munkaterv alapján értékeljük a végzett munkát és megtárgyalunk egyéb, az egész intézet tevékenységét érintő problémákat is.
- 1.2 Az intézeti háromszög üléseit az eddiginél rendszeresebbé tesszük, ezeken az üléseken készítjük elő a fontosabb problémák megoldásához szükséges intézkedéseket.
- 1.3 Szükség szerint összehívjuk az Országos Orvostudományi Könyvtári Tanácsot.

- 1.4 Részt veszünk a szakterületünkön folyó nemzetközi tevékenységben, elsősorban a MEDINFORM tevékenységében. Az ESZTIK-kel együtt javaslatot teszünk az EU.Min. XIII. Főosztályának a MEDINFORM rendszer hazai szervezésére és annak működésére.
- 1.5 Folyamatosan foglalkozunk a káder- és személyzeti ügyekkel és ellenőrizzük az intézet munkatársainak tudományos tevékenységét.
- 1.6 A Kutatásnyilvántartó Csoport 1978-ban folytatja a kutatási témák bejelentésével kapcsolatos nyilvántartási feladatok rutinszerű ellátását:

- K+F téma bejelentések iktatása, ellenőrzése, feldolgozása, visszaigazolása;
- kapcsolattartás az Orsz.Kutatás Nyilvántartóval;
- kapcsolat a kutatóhelyekkel;
- kapcsolat az EU.M.XI. Tudományos Kutatási Főosztályával.

A bejelentés-állomány gyarapodása meglassult, ami részben valószínűleg a bejelentések elmulasztásával kapcsolatos, ezért intézkedéseket tervezünk ennek megszüntetésére /körlevél, egyeztetés a kutatóhelyekkel/.

Az év második felében - próbaként - tájékoztató szolgálatot indítunk a "Nyílt" minősítésű kutatási témákból, beleértve a disszertációkat és a határterületi kutatásokat is - igényfelmérés céljából.

Rutinszerűen folytatjuk a kiegészítő adatok gyűjtését és feldolgozását:

- egyes szerzők és egyes közlemények hivatkozási adatainak figyelése a Science Citation Indexben;
- a találmányok, a szakmai kitüntetések és pályázati díjak figyelése a Közleményekben /Akadémiai, Egészségügyi, Magyar, Szabadalmi stb./.

Az EU.M.-tól kapott más egyedi feladatok.

2. Hálózati és módszertani munka

2.1 Instruktor munka

Minden alközpontot kétszer, minden országos intézetet egyszer meglátogatunk, a tagkönyvtárakat pedig a szükség szerint és lehetőleg az alközpont illetékes munkatársával együtt látogatjuk meg.

1978. évi sulyponti feladatunk az Alközponti Könyvtári Tanácsülések megtartásának szorgalmazása, a megszervezésükhöz nyújtott segítség, az ülések programjának kialakítása az alközpontok vezető könyvtárosaival együtt.

2.2 Képzés, továbbképzés

2.21 Lebonyolítjuk könyvtárosképző szaktanfolyamunk harmadik féléves konzultációit és vizsgáit, valamint a negyedik féléves konzultációit.

2.22 Négy továbbképző előadást tartunk a hálózat könyvtároosainak, egy részüket vidéki hálózati könyvtárban, tapasztalatosere látogatással.

2.23 Egy-két napos konzultációt tartunk azoknak a szakképzett könyvtároosainknak, akik 1978-ban jelentkeznak a főiskolai képesítés megszerzéséhez szükséges államvizsgára. Egyénenként foglalkozunk azokkal, akik a módszertani osztály valamely munkatársát választották konzulensüknek.

2.24 Megtartjuk az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók 7. tájékoztatóját.

2.25 Megszerkesztjük Az Orvosi Könyvtáros négy számát.

2.26 Részt veszünk a KMK, más hálózatok, szervezetek és hatóságok értekezletein, konferenciáin.

2.3 Nyilvántartások

- 2.31 Folyamatosan gondozzuk és szerkesztjük központi könyvkatalógusunkat. A hálózatról beérkező cédulák egyik példányát szákszámossal ellátva átadjuk az Országos Széchényi Könyvtár Központi katalógusának, a másik példányt beosztjuk a betűrendes katalógusunkba.
- 2.32 Felszámoljuk három éve elkezdett központi szakkatalógusunkat és a mintegy 10.000 cédulát ugyancsak beosztjuk betűrendes katalógusunkba.
- 2.33 Folyamatosan szerkesztjük központi folyóirat katalógusunkat. Törzslapjainkra rávezetjük az 1977-es és 1978-as megrendelések adatait.
- 2.34 Továbbfejlesztjük az orvosi-biológiai folyóiratok világhíradóját tartalmazó katalógusunkat, nyomtatott források és a KGST-országok bejelentései alapján átvezetjük a javításokat.
- 2.35 Tovább gyűjtjük, rendezzük és szerkesztjük tezaurusz-szótárunkat.

2.4 Egyéb tevékenység

- 2.41 Összegyűjtjük, ellenőrizzük és kijavítva átadjuk a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztályának a hálózati könyvtárak statisztikai jelentéseit.
- 2.42 Gondoskodunk az Országos Széchényi Könyvtár retrospektív folyóiratkatalógusának hálózati gondozásáról, az egyes füzetek eljuttatásáról a hálózati könyvtárakhoz, az általuk történő kijelölésről és visszajuttatásáról.
- 2.43 II, V, IX. és XII. hó második csütörtökén osztályértekezletet tartunk.

2.5 Nemzetközi munka

- 2.51 A Medinform rendszer szakmai értekezleteire kiküldött munkatársainkat felkészítjük.
- 2.52 Elkészítjük a munkabizottságok üléseire vállalt tanulmányokat és előadásokat.

- 2.53 Nyilvántartjuk az információs és kiadványszerkesztési munkabizottság feladatait és külföldi partnereinknél szorgalmazzuk a feladatok végrehajtását.
- 2.54 Folyamatosan fordítjuk és szerkesztjük a teaurusz megfelelő orosznyelvű részeit.
- 2.55 Elvégezzük a feladatul kapott másodikszintű teauruszok szógyűjtési és szerkesztési munkáit.
- 2.56 Nyilvántartjuk a kétoldalu szerződéseinkben vállalt feladatokat.
- 2.57 Polytatjuk a magyar orvosi publikációk gépesítésére vonatkozó kísérletet. A KGTMTI kapacitásától és lehetőségeitől függően elkezdjük a gépi irodalomkutató kísérleteit.
- 2.58 Néhány száz MOB adatot /a KGTMTI lehetőségeitől függően, de legalább 2.000-et/ mágnesszalagra viszünk fel és megküldjük külföldi partnereinknek kipróbálásra, véleményezésre.
- 2.59 Megindítjuk a SABIR onkológiai információs szolgálatnak feldolgozandó magyar onkológiai cikkek feldolgozását.

3. A könyvtári csoport munkája

- 3.1 A könyvtár állományát - gyűjtőkörének megfelelően - vétel, ajándék, csere és az OSZK kötelezpéldány szolgáltatása révén gyarapítjuk. A könyv- és folyóiratujdonságok állandó figyelemmel kísérése. Lebonyolítjuk a könyv- és folyóiratrendeléseket. Vezetjük a könyv- és folyóirat leltárkönyveket, nyilvántartásokat.
- 3.2 A könyveket betűrendes, szak-és tárgyszókatalógusok alapján tárjuk fel. A kurrens folyóiratok kardex lapos nyilvántartásának vezetése.
- A külföldi könyvek gyarapodását jelentjük az OSZK-nak és a saját KC-nak. Evente jelentést adunk az OSZK-nak a folyóiratállományban beállt változásokról.

- 3.3 Könyvek könyvtárközi és magánszemélyeknek való kölcsönzése a kialakult gyakorlatnak megfelelően történik. Folyóiratokat nem kölcsönzünk, a közleményekről kívánságra mikrofilmet vagy gyorsmásolatot készítünk.
- 3.4 Ellátjuk a könyvtári szóbeli tájékoztatást.
- 3.5 Az intézet belső munkájához folyamatosan rendelkezésre bocsátjuk az új könyveket, folyóiratokat.
- 3.6 Folyamatosan működtetjük tartalomjegyzék-sokszorozító szolgálatunkat. A megrendelőknek az anyagot hetente másoljuk és postázzuk.
- 3.7 Folyamatosan teljesítjük a gyorsmásolat megrendeléseket. A Savin gép szervizelése május-júniusban esedékes.
- 3.8 A folyóiratok kötetése: 1977-ben leadott 230 kötet 1978-ban lesz készen. A Főv. Nyomdaip. Vállalatnál 1978-ra megrendeltük 400 kötet folyóirat bekötését.
- 3.9 A reprográfiai osztály kapacitásától függően továbbra is köttetünk házilag folyóiratokat és könyveket.
- 3.10 A fotószolgálat előírányzott tervszámai:
gyorsmásolat megrendelések száma: 1.000
mikrofilm kockák száma: 3.000
gyorsmásolat oldal száma: 40.000
- 3.11 Feldolgozzuk folyóirat duplum anyagunkat, elkészítjük a főlőspéldány jegyzékeket és körözzük a hálózatban.
A hálózat főlőspéldányjegyzékeinek körözése, az ezekkel kapcsolatos ügyintézés.
- 3.12 Folyamatosan végezzük az OSzK-ban a kötelespéldány válogatást.
- 3.13 Az év folyamán összeállítjuk a "Tájékoztató a külföldi orvosi könyvekről" c. ajánló bibliográfia négy számát.
- 3.14 Az új könyvbeszerzéseinkről 8 alkalommal készítünk összeállítást s rendszeresen megküldjük szolgáltatásaink előfizetőinek.
- 3.15 Folyamatosan vezetjük az előírt nyilvántartásokat, statisztikákat, elkészítjük a jelentéseket.
- 3.16 A 3/1975. KM-PM.sz. rendelet értelmében állományellenőrzést tartunk. Az ütemtervet februárban elkészítjük.
- 3.17 Másodhavonta, a hó első hétfőjén osztályértekezletet tartunk.

4. A dokumentációs osztály munkája

4.1 Kiadványok

- 4.11 Megszerkesztjük a Hungarian Medical Bibliography 1977. évf. I. és II. kötetét. Az első kötet kéziratának nyomdába adási határideje 1978. május 30. A második köteté szeptember 30.
- 4.12 Elkészítettük a TBC ref.Szle 1977/4. és 1978/1-3. számát.
- 4.13 Elkészítjük a Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle 1977/4. és 1978/1,2. és 3. számának kéziratát és a Spectrum Pharmaceuticum 1978. évi 1-3.számát.

4.2 Tájékoztatás

- 4.21 A témafigyelő szolgálat keretében elegendő megrendelő esetén 31 témát figyelünk az eddigi keretben. Az új téma címe: "Klinikai onkológia".
- 4.22 A középkader továbbképzés céljára 5 témában havonta témánként 5 tömörítvényt készítünk.
- 4.23 A fordítószolgálat keretében 840 db fordítást készítünk, amelyből mintegy 470 jelölt és 370 rendelt. A fordítások oldalterjedelme 9.700 szabványoldal, ebből 4.600 jelölt, 4.100 rendelt. A fordítás másolatok tervezett darabszáma 3.450, oldalterjedelme 39.500 oldal.
- 4.24 A HMB-ben történő publikálásra a magyar szakirodalom anyagából 850 angol-nyelvű referátumot ill. annotációt készítünk.
- 4.25 Irodalomkutatási tevékenységünk során 980 új bibliográfia készítését tervezzük 29.000 tétellel.
- 4.26 A Med.Ref.Zsurn. részére 550 adatot /referátumot és bibl. adatot/ szolgáltatunk.
- 4.27 Egyéni megrendelésre tömörítvényeket készítünk.
- 4.28 Végezzük a szóbeli tájékoztatást Intézetünk eddigi gyakorlatának megfelelően.

4.29 A szolgáltatások nyelvi spektrumának szélesítése céljából fokozni kívánjuk a szovjet, a francia, a spanyol, olasz, cseh, lengyel, jugoszláv, bulgár szakirodalom feltárását témafigyelő és fordító szolgálatunkban. Ebből a célból az eddigénél fokozottabban vesszük igénybe a SOTE Központi Könyvtárának folyóirat állományát. Az eddig jelentkezett orosz és francia nyelvismerettel rendelkező új orvosreferálókat ebben a munkában kívánjuk foglalkoztatni. A Med.Ref.Zs. és az Excerpta Medica nyelv szerinti feltárási arányait kívánjuk követni szolgáltatásainkban. A Spectrum Pharmaceuticum részére információ válogatást és címfordítást végzünk.

4.3 Egyebek

- 4.31 Minden hatodik csütörtökön osztályértekezletet tartunk, első ízben II.9-én.
- 4.32 Hetenként egy alkalommal megbeszéljük a fordítók munkájával kapcsolatos tapasztalatokat és kijelöljük a lefordítandó közleményeket.

5. A bibliográfiai munka

5.1 Polyamatosan szerkesztjük a Magyar Orvosi Bibliográfiát.

Az egyes kötetek kéziratának elkészítési határideje:

1978. 1.sz.	február 25.
2.sz.	április 25.
3.sz.	június 25.
4.sz.	augusztus 25.
5.sz.	október 25.
6.sz. /1978. évi index kötet/	december 30.

A kongresszusi anyagot tartalmazó kötet kézirat leadási határideje: 1978. november 30.

5.2 Gyorstájékoztató Szolgálat keretében az eddigi témák irodalmát figyeljük.

A Szolgálat tervszámai:

A figyelt témák száma:	78
A megrendelők száma:	600
A megrendelések száma:	2.000
A szolgáltatott adatok száma:	17.000

5.3 Egyéb tevékenységünket az eddigi keretben végezzük. Az osztályon belüli jobb munkamegosztás és megjavított munkafegyelem segítségével elérjük, hogy legalább 1 dolgozónk alkalmassá váljék a Gyorstájékoztató anyag egy részének jelölésére, ill. szakozásra, tárgyszavazásra.

5.31 Elvégezzük a Medinform-munkákból ránk háruló feladatokat.

5.32 Végezzük a számítógépes adatfeldolgozásból az osztályra jutó feladatokat.

5.33 Legalább 4 alkalommal osztályértekezletet tartunk. /II, VII, X. és XII. hóban/.

6. Reprográfiai munka

6.1 A mellékelt táblázat szerint végezzük intézeti kiadványaink előállítását /gépelés, sokszorosítás/. Gondoskodunk a Kiadói Főigazgatóság engedélyének megszerzéséről, valamint a kötelespéldányok átadásáról az OSZK számára.

6.2 A kötetészet ellátja a tervezett 8.460 db kiadvány összehordását és kötését.

6.3 Végezzük kiadványaink postázását a megrendelők számára.

6.4 Ellátjuk az állományunkban lévő tudományos és oktató filmek kölcsönzését.

6.5 Vezetjük a szükséges nyilvántartásokat és elszámolásokat.

6.6 III, VI, IX. és XII. hó utolsó csütörtökén osztályértekezletet tartunk.

1978-as terv

Sor- szám	Megnevezés	pld. sz.	évi megj.	évi pld. sz.	1 pld. oldal száma	évi oldal száma	Hozam száma	Forma
1.	MOB 1977/6.7.	300	2	600	300	600	180.000	B/5
2.	MOB 1978/1-3.	300	5	1.500	200	1.000	300.000	B/5
3.	HMB 1977/1.	350	1	350	200	200	70.000	B/5
4.	Cyógyászorvos 1977/4	300	1	300	250	250	75.000	A/4
5.	Cyógyászorvos 1978/I. 1-3.	300	3	900	120	360	108.000	A/4
6.	Cyógyászorvos 1978/II.1-3.	600	3	1.800	150	450	270.000	A/4
7.	Tbe.1977/4.	280	1	280	200	200	56.000	B/5
8.	Tbe.1978/1-3.	260	3	780	200	600	156.000	B/5
9.	As Orvosi Könyvtáras 1978/1-4.	300	4	1.200	130	520	156.000	B/5
10.	Tájé.külf. orv. könyvekkel 1978/1-4.	150	4	600	20	80	12.000	A/4
11.	KGST kiadvány	50	3	150	193	580	29.000	A/4
		3.190		8.460	1.963	4.840	1.412.000	
12.	Témafigyelő		12		90	2.790	90.000	A/4
13.	Gyóztájékoztató		34		60	2.040	93.000	A/4
14.	Diplomajegyzék			600		200	120.000	A/4
15.	Előfiz.felhívás		1	2.000	4	4	80.000	A/4
16.	Egyéb sokas.			300		500	150.000	A/4
17.	Borító						20.500	B/3
		3.190		11.360	2.117	10.374	1.893.500	
<u>Átlusztós tételek 1977-81</u>								
1.	MOB 1977/5.	300	1	200	200	200	60.000	B/5
2.	HMB 1976/2.	400	1	400	200	200	80.000	B/5
3.	Tbe 1977/2-3.	280	1	280	200	400	112.000	B/5
4.	Polydixat Lelchelyjegyzék		1	500	350	350	175.000	A/4
		980		1.380	950	1.150	427.000	

7. Gazdasági munka

- 7.1 Az éves költségvetés elkészítése az osztályok igényei és tervei alapján. Gondoskodunk a költségvetés végrehajtásáról.
- 7.2 Intézzük a barakkok építkezésével kapcsolatos tennivalókat és az anyagi fedezet biztosítását.
- 7.3 Megoldjuk a II. emelet megfelelő világítással történő ellátását.
- 7.4 Befejezzük az Intézet elavult írógépeinek kicserélését.
- 7.5 Eljárunk a bérbeadónál a kazánok - a fűtési idény beindításáig történő - megfelelő kijavítása, szükség esetén cseréje ügyében.
- 7.6 Felülvizsgáljuk kiadványaink raktári készletét és gondoskodunk a felesleges, elavult készletek selejtezéséről.
- 7.7 Gondoskodunk Savin sokszorosítógépünk megjavításáról.
- 7.8 A kiadványok címlistáját elkészítjük, egyeztetjük a Témafigyelő Szolgálat és a Gyorstájékoztató Szolgálat szakreferensével a megrendelők nevét, címét és a megrendelt témák számát. A szolgáltatásokat számlázzuk.
- 7.9 Április, július, október első csütörtökén osztályértekezletet tartunk.

8. Az OOKDK személyzete, képzése, továbbképzése

Az OOKDK létszáma 1978. január 1-én 38 főfoglalkozású és 8 részfoglalkozású.

A dolgozók közül ideológiai képzésben részesül 25 fő, könyvtárosképző szaktanfolyamra jár 3 fő, a felsőfoku könyvtárosi államtanvizsgára jelentkezik 3 fő, szervezett nyelvoktatásban részesül 10 fő, tudományos munkásságot fejt ki 7 fő. Dolgozók gimnáziumába, szakmunkásképző iskolába, nyomdaipari szakközépiskolába, technikumi előkészítő tanfolyamra, számítógépes tanfolyamra jár 1-1 fő.

A könyvtárosképző szaktanfolyamon előadóként működik 9 fő. Más intézmények kiadásában megjelenő folyóiratok szerkesztő bizottságában tagként közreműködik 2 fő.

Propagandistaként működik 3 fő.

Az OOKDK munkájának mutatószámai

<u>Dokumentáció</u>	1977 tényszám	1978 tervszám
1. Irodalomkutatási bibliográfiák száma	952	980
2. Irodalomkutatási bibl. tételszáma	29.830	29.000
3. Irodalomkut. bibl. másolatok száma	618	650
4. Fordítások darabszáma	839	840
5. Fordítások oldalszáma	9.750	9.700
6. Fordításmásolat szolgáltatás /db/	3.445	3.450
7. Referátumok magyar irodalomból	1.310	1.350
8. Referátumok külföldi irodalomból	3.600	3.720
9. Témafigyelésben figyelt témák száma	30	31
10. Témafigyelést megrendelők száma	1.024	1.050
11. Témafigyelés megrendelések száma	2.345	2.400
12. Témafigyelésben adott referátumok száma	3.600	3.720
13. Gyorstájékoztatóban figyelt témák száma	78	78
14. Gyorstájékoztatót megrendelők száma	660	600
15. Gyorstájékoztató megrendelések száma	2.200	2.000
16. Gyorstájékoztatóban adott adatok száma	17.600	17.000
17. Szóbeli tájékoztatások száma	1.574	1.700
 <u>Könyvtári Osztály</u>		
18. Kölcsönzők száma	598	600
19. Kölcsönzött dokumentumok száma	3.029	3.000
20. Helyben olvasók száma	2.500	2.500
21. Helyben olvasott dokumentumok száma	5.840	5.900
22. Gyorsmásolat megrendelések száma	873	1.000
23. Elkészített mikrofilm kockák száma	3.145	3.000
24. Elkészített gyorsmásolatok száma	39.698	40.000
 <u>Reprográfiai Osztály</u>		
25. Sokszorosított oldalszám	1.974.752	1.893.500
 <u>Összintézeti</u>		
26. Kiadványok félesége	8	7
27. Kiadványok példányszáma	7.313	8.460
28. Kiadványok oldalszáma	4.586	4.840

A bolgár orvostudományi és egészségügyi tudományos
információ ágazati rendszerének szervezeti szabályzatáról

Az orvostudományi és egészségügyi tudományos információ ágazati rendszere a nemzeti műszaki és tudományos információs rendszer egyik alrendszere, az alábbi információk láncszemekből áll:

1. Az orvostudományi és egészségügyi információs központ és könyvtár a bolgár orvostudományi akadémia főhatósága alatt.
/Létszáma: 82+30 fő/

2. Orvostudományi információs állomások a hozzá tartozó fiókkönyvtárakkal. Az utóbbiak fenntartó intézményei a szófiai orvostudományi akadémia fakultásai és intézetei.

3. Orvostudományi információs állomások Plovdivban, Várnában és Plevnában a hozzájuk tartozó fiókkönyvtárakkal, amelyeknek fenntartói az egészségügyi minisztérium egészségügyi intézményei.

Az információs láncszemek szerkezetét és személyi állományát az orvostudományi akadémia határozza meg a tájékoztató munka mennyiségének és normáinak megfelelően.

A központi orvosi információs intézet mellett működik a nyomdai és sokszorosító bázis. Létszáma: 34 fő, az előbb felsorolt intézményeken kívül még az orvos-egészségügyi dolgozók szakszervezete, a bolgár Vörös kereszt sokszorosító és nyomdai igényeit is kielégíti.

Az éves, a negyedéves és havi termelési és pénzügyi terveket az információs központ hagyja jóvá.

A termelést az anyagi érdekeltség elvének megfelelően szervezték meg minőségi és mennyiségi mutatók alapján.

Az orvostudományi és egészségügyi ágazati
rendszer célja, funkciói és feladatai

Az ágazati rendszer célja, hogy ellássa a bolgár egészségügyi minisztérium, az orvostudományi akadémia, a párt vezető és

tudományos kádereit és az egészségügyi hálózatot a szükséges tudományos információkkal az alábbiak érdekében:

- az egészségügyi szervezés és irányítás megjavítása;
- a tudományos kutatómunka és a kéderképzés hatékonyságának emelése az egészségügyben;
- a tudományos eredmények átültetése a gyakorlatba.

E célok elérése érdekében az orvostudományi és egészségügyi tudományos információ ágazati rendszerének funkciói az alábbiak:

- centralizált és koordinált állománybővítés hazai és külföldi orvostudományi, egészségügyi és a társtudományok területéről az egész országban;
- centralizált és koordinált nemzetközi könyvcseré lebonyolítása, egységes állomány könyvtári kidolgozása, tájékoztató könyvtári-bibliográfiai állomány létesítése;
- az igénylők összes kategóriájába tartozók /vezető káderek, tudományos dolgozók, oktatók, gyakorló egészségügyi dolgozók/ komplex információs ellátása a szükséges információval az orvostudomány és egészségügy legújabb eredményeiről és a világszerte elért tudományos és műszaki haladásról;
- információ a bolgár tudomány eredményeiről és a hazai orvostudományi és egészségügyi tapasztalatokról;
- a bolgár orvostudomány eredményeinek és a szocialista egészségügy tapasztalatainak népszerűsítése külföldön;
- folyamatos tudományos kutatómunka végzése a Rendszer hatékonyságának növelése érdekében.

E célok eléréséért a Rendszer egyes egységeinek a következő feladatokat kell ellátniuk:

Az orvostudományi információs központ és könyvtár

1. Felméri az ország orvostudományi információs szükségleteit.
2. Folyamatosan és pontosan meghatározza a tudományos információ tematikáját.
3. Meghatározza a külföldi szakirodalom beszerzési kereteit.
4. Az egészségügyi dolgozókat és az orvostanhallgatókat ellátja könyvtári és bibliográfiai szolgáltatásokkal.

5. Az információs forrásokat feldolgozza, elosztja.

6. Gondoskodik az országos információ hálózati munkamegosztásáról.

7. A műszaki információs központtal együtt korszerű technikai eljárásokat vezet be a tájékoztató tevékenységbe olyan módon, hogy a műszaki könyvtár biztosítja az adatok gépi feldolgozását, az orvosi információs központ pedig elvégzi az előmunkálatokat és biztosítja a visszacsatolást a rendszer felhasználóihoz.

8. Minden egészségügyi dolgozónak információt ad függetlenül attól, hogy intézményük melyik főhatósághoz tartozik. A nyújtott szolgáltatások elsősorban: szelektív információ szétsugárzás a központ által meghatározott tematikából, irodalomkutatás és tájékoztató kiadványok.

9. Gyűjti, rendszerezi és terjeszti a bolgár orvostudomány eredményeiről szóló információkat.

10. Módszertani szempontból irányítja és ellenőrzi a helyi információs szervek tevékenységét. A helyi információs szervek között munkamegosztást létesít. Ellenőrzi az információ felhasználását. Az állományon kívüli magasan kvalifikált szakembereket bevonja a központ fordítói, referáló dokumentációs tevékenységébe.

11. A műszaki információs központtal összehangoltan kidolgozza a Rendszer perspektivikus terveit és fejlesztési prognózisát.

12. Tudományos kutatómunkát végez a Medinform kialakításával és a tudományos információ elméleti kérdéseivel kapcsolatban.

13. A Medinform kereteiben bázis-szerveket létesít. Együttműködik a nemzetközi rendszer tagországaival.

A helyi információs szervek

1. Tanulmányozzák fenntartó intézményük dolgozóinak információs igényeit.

2. A Központtal összehangoltan gyarapítják - specifikus igényeiknek megfelelően - állományukat.

3. Igénybe veszik és terjesztik a központi szolgáltatásokat.

4. Minden hozzájuk forduló egészségügyi szervezetet és szakembert ellátnak orvostudományi információval függetlenül attól, hogy melyik főhatósághoz tartoznak.

5. A Központot rendszeresen informálják szervezetük, intézményük tapasztalatairól, orvostudományi eredményeiről.

Egyéb rendelkezések:

Az orvostudományi és egészségügyi információs központ önálló költségvetési szerv. A központhoz tartozó nyomda és sokszorosító bázis a Központhoz tartozó, de önálló költségvetésű szerv.

A Központ a nemzetközi információs rendszer /Medinform/ "ki-jelölt nemzeti szerve".

Minden tudományos káderekre vonatkozó eljárást /pályázatok, vizsgák, fokozatok stb./ az egészségügyi szervezési kutatóintézet mellett működő oktatási tudományos tanács bonyolítja le.

SZERVEZETTE
Bulgáriába

KORSÓS Lászlóné

SZÁMITÓGÉPEK DOKUMENTÁCIÓS ALKALMAZÁSÁNAK
"BEMENETI - INPUT" PROBLÉMÁIRÓL

"Az elektronikus számítógép nagyobb jótétevője lehet az emberiségnek, mint bármely más találmény a történelemben."

RAY EPPERT

"Nincs rá semmi ok, amiért ne lehetne a szellemi munkát a testi munkához hasonlóan, gépek alkalmazásával megkönnyíteni." Ez az ötlete támadt már a XIX. század elején az angol Charles Babbage-nak. Ami akkor csak elképzelés volt, az a XX. században már megvalósult.

A gazdasági és műszaki életben, az igazgatásban és kutatásban egyaránt a számítógépek könnyítik meg az ember munkáját. Képesek rakéták irányítására, bérszámfejtésre, a közuti közlekedés irányítására, nehéz matematikai feladatok megoldására, adatok tárolására és rendszerezésére és még sok más egyébire. Napjaink valóságává vált, meg kell tehát ismernie mindazoknak a gyakran misztifikált "szörnyet", akik közvetlenül vagy közvetve használni, előnyeit élvezni szeretnék.

"A számítógép az értelem automatikus segítőjévé válik, annak az értelemnek, amely megtanulja saját használatának módját."
/Szentgáli/

A számítógép - álarc nélkül

Tény az, hogy a számítógépet egyértelműen nem tekinthetjük minden baj orvosságának, sem a bonyodalmak közvetítőjének.

A számítógép erősségei:

- képes önmagát pontosan és gyorsan ismételni,
- azonnali feldolgozásban bonyolult számításokra képes,
- képes modelleket kezelni,
- képes más gépeket vezérelni,
- memóriája pontos és tévedhetetlen, minden adatra emlékszik, amit egyszer tároltak benne.

A számítógép gyengeségei:

- nem képes összefüggéseket érzékelni,
- nem képes az emberi beszédet megérteni,
- nincs személyisége,
- költséges.

Tanulni lehetünk a pozitív tulajdonságok növekvő kihasználásának és a korlátok áthidalását célzó törekvéseknek.

A számítógép kórházi alkalmazása

Az élet minden területén, így az orvostudományban is szükséges a céltudatos munka fejlesztése, az új kutatási eredmények folyamatos felhasználása. Végtelen az ember alkalmazkodóképessége, és erre a tulajdonságra azért is szüksége van, hogy gyorsan avuló tudásanyagát állandóan felújítsa. Nem végtelen azonban az ember teljesítőképessége és ismeretei gyarapítására használható ideje sem. - Az általános olvasottság, a személyes tapasztalatok, az értelem és a jóakarát nem elegendőek a mai, felhalmozott tudásanyag megismeréséhez és a komplex problémák megoldásához /9/. "Az orvos emlékezőképességét messze meghaladja az összegyűjtött orvosi adatok tömege, melyek ismerete alapfeltétele a jó gyógyításnak" /Hamburger/. Szükségesszerű tehát az ismeretszerzés módozatainak átalakítása is, amely korunkban a számítógépek segítségével valósulhat meg. Legyen példának a számítógép alkalmazása a diagnosztikában.

A tevékenység folyamata:

1. A különböző betegségek és szimptómatípusok felhalmozása a gépi "emlékezetbe".
2. Az egyes betegek leleteinek betáplálása.
3. A gép összehasonlítja a már meglévő adatokat az újonnan adaptált adatokkal.
4. A gép kikeresi a betegséget, amellyel nagy hasonlóságot talált és emelyle a diagnózis biztonsága a leginkább valószínű.

Az emberi agy és a számítógép munkáját tehát a következők jellemzik: remember - compare - compute - decide /emlékezik - összehasonlít - kiszámít - eldönt/.

Mi a különbség a számítógép és az agy között?

Neumann, J.: "A számítógép és az agy" címmel publikálta elemző összehasonlítását, melynek lényege: a számítógép ugyan nem felejt, nagyobb a betáplálási és adatkiadási sebessége az agynál /100-1.000.000 igen-nem inf./sec. - 15 igen-nem inf./sec./, de a folyamatok végzése közben nem fedez fel újabb összefüggést, nem pótolhatja az ember intellektuális képzelőerejét és emocionális érzékenységét, a kifinomult szenzoros észlelést stb.

Nem állhat tehát a gép az orvos és beteg közé, nem személytelenedhet el kapcsolatuk, csupán munkát vehet át az orvostól - a gyógyítómunka érdekében.

Néhány speciális célú komputer és klinikai adatfeldolgozás:

- narkózis szabályozás automatikus kontrollja;
- koraszülöttek automatikus lélegeztetése;
- sejtanalizátor;
- szivvektor integrátor;
- komputer alkalmazása pszichotrop gyógyszerek kiértékelésére;
- " a lakosság tömeges szűrővizsgálatában stb.

Az adatbevitel, betáplálás /input/ problémái

az orvosi dokumentációk esetében. - A beteg anamnézisének és felvételi státuszát alaposan, egyértelműen, rendszerezetten kell vázolni. Ha két orvos teszi ezt egy-ugyanazon betegnél, bizonyára

nem lesz azonos az adatfelvétel. Több beteg iratainak összevetése bizonyos céllal ily módon eleve kizárt a különbségek miatt.

Meg kell szerkeszteni tehát a közös nyelvet, ez esetben olyan nyelvet, amelyen előzetesen megállapított rovatok adják meg a vizsgálatok kívánt sorrendjét, részleteit. Ezek közvetlenül alkalmasak számítógépes adatfeldolgozásra. Pl. a svéd Karolinska kórházban a dokumentációnak olyan formáját vezették be, amely megadja a tudományos munka alapjainak lehetőségét is. - Döntő kérdés a programozásnál a programnyelv alkalmazása. Számos ilyen programnyelv létezik már, de sajátos jellemzőinél fogva mindegyik meghatározott területen alkalmazható. - A rosszul adaptált nyelvezettel végzett programozás a számítógép működésében zavarokhoz vezet és így felhasználása lehetetlenné válik. A számítógép munkájának minősége azonos a bemenőadatok minőségével! A rossz /hamis/ adatok bevitele ugyanilyen eredményt szolgáltat. A számítógépeknek erre a tulajdonságára az adatfeldolgozóknak nemzetközi fogalmuk van, egy rövidítés: G i g o !

"garbage in - garbage out!"

"szemét be - szemét ki!"

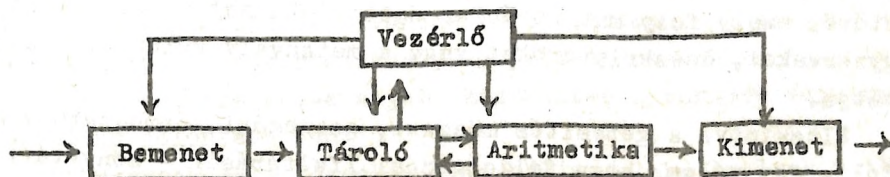
Az információfeldolgozással kapcsolatos nemzetközi tanácskozások igen intenzíven foglalkoznak a programnyelvek kérdéseivel. Pl. COBOL - Common Business Oriented Language; FORTRAN, PL/1, legújabbán Iverson által kimondottan interaktív kommunikációra kialakított APL-programnyelv stb. - Külön említendők az egyes szaktudományok információ-visszakereső rendszerei.

SZÁMÍTÓGÉPEK ALKALMAZÁSA A SZAKIRODALMI DOKUMENTÁCIÓBAN

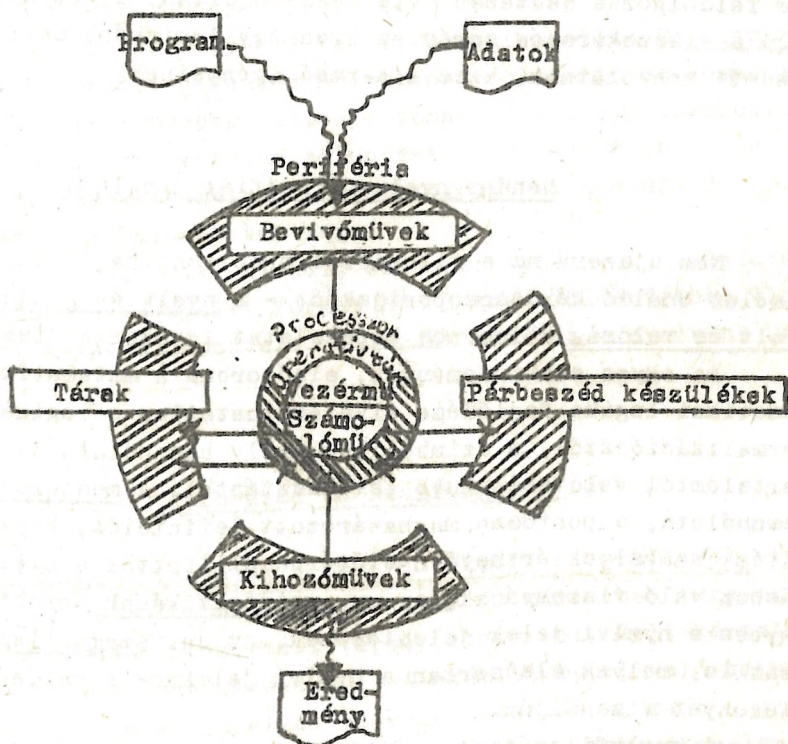
kiemelve a leírás, betáplálás /input/ kérdéseit.

Sokat változott a számítógép első megjelenésétől napjainkig, de az elv alapvetően azonos, bármelyiken megtalálható a Neumann-féle automata 5 egysége /bemeneti egység /input/, tároló /memória/, aritmetikai egység, vezérlő egység, kimeneti /output/ egység/.

Sematikusan ábrázolva:

A számítógép "közelebbről":

 Kézi továbbítás
 Elektronikus továbbítás

A dokumentumon tartalmára vonatkozó feltárást-visszakeresést mindig valamiféle osztályozórendszer /pl. ETO/, osztályozás tesz lehetővé, amely folyamat során az adott dokumentum szakjelzeteket, tárgyszavakat, deskriptorokat vagy a metanyelv különféle kódjait kaphatja.

Eltekintve a gépesítés műszaki, gazdasági természetű gondjaitól - úgy vélem, hogy feldolgozási /feltárási/ - könyvtári-szakmai szempontból e terület, vagyis az in-put ténykedés alkotja a leglényegesebb tartalmi oldalt. - E folyamat során ugyanis egy leírt gondolat újabb nyelvi kifejezést ölt, azt - számítógépes feldolgozás esetében - le kell fordítani a gép nyelvére úgy, hogy a visszakeresés során az eredmény leginkább megfeleljen az eredeti gondolatnak, azaz a kereső igényeinek.

Néhány nyelv-filozófiai probléma

Nem ujszerű az a filozófiai problematika, amely a tudományelmélet önálló kérdéscsoportjaként - a nyelv és gondolkodás, a nyelv és valóság kölcsönös kapcsolatát igyekszik tisztázni.

Az egyes szaktudományok, elsősorban a matematika ill. a matematikai logika fejlődése elválaszthatatlan a logika nagyfokú formalizációjától, a szimbólikus nyelv használatától, a gondolati tartalomtól való szigorubb leválasztástól. A mesterséges nyelv használata, a pontosan meghatározott definíciós, képzési és átalakítási szabályok érthetően előtérbe állították a nyelvi jelek egymáshoz való viszonyának, az un. szintaktikának problémáit, de egyben a nyelvi jelek jelentésének, az un. szemantikának kérdéseit is, melyek elsősorban a nyelvi jeleknek a valósághoz való viszonyát vizsgálják.

A nyelvfilozófiai problémákat nemcsak a tudományos fejlődésből eredő okok határozták meg; a társadalmi gyakorlat alakulása, az utóbbi évtizedekben tapasztalt fejlődés is arról tanuskodik, hogy a nyelv mint társadalmi jelenség az egymás közötti érintkezésben /minden területen/ igen fontos szerepet tölt be. E felismerés kapcsán alakult ki a filozófiai problémák körében az un. pragmatika.

A fentiekkel áll kapcsolatban a jel és jelentés problematikája is. A "jel" kifejezés mindig valami értelemmel függ össze, meghatározott gondolatot kívánunk vele kifejezni. A jeleket számos szempont alapján csoportosíthatjuk, például aszerint, hogy természetes vagy mesterséges-e a jel, hasonlít-e a tárgyra vagy csak szimbólikus jelentése van.

Legnagyobb jelentőségűek a verbális jelek, amelyek a többi jelfajta jelentésénél is alapul szolgálnak. - A verbális nyelvben a szavak teljes jelentése csak a mondatban elfoglalt helyük, a többi szóhoz való viszonyuk alapján érthető meg. /Lásd: a KWIC - Key Word in Context-rendszer lényege./

Megállapítható, hogy a jelek elválaszthatatlanok jelentésüktől, meghatározott jelentés nélkül nem tölthetik be kommunikatív funkciójukat. /Továbbgondolva a témát aligha egyszerűsödik, hiszen a "mit értünk pontosan jelentéssel?" - is kérdés. - Ogden-Richards: Meaning of meaning c. nyelvfilozófiai munkája 23féle jelentéstartalmat különböztet meg./

A valóság változik, alakul, az ember tehát - új ismereteinek megfelelően - új nyelvi formát hoz létre. /Ellentétben Wittgenstein ismert megállapításával: "Világunk határai - nyelvünk határai."/

"Párbeszéd" a számítógéppel

Az ember gondolkodását a beszéd tükrözi vissza, amely érzelmi, színes, félreérthető lehet, jelentős mértékben függ az ismeretek mélységétől, a szerzett tapasztalatoktól, mellékértelmezésektől és a szövegösszerfüggésektől. A számítógéppel való kapcsolat szempontjából az emberi nyelvek hasznavehetetlenek, mert a számítógép a tényezők egyikét sem tudja értelmezni - emberi nyelvet alkotni nem képes. /12/ - A gyakorlatlan megfigyelő, látva, hogy nagy mennyiségű szót táplálnak be a számítógépbe ill. nyomtatnak ki azon keresztül, azt hiheti, hogy a gép valóban úgy használja a nyelvet, mint az ember. Nem is sejti, hogy ezeket a szavakat egyszerűen mint szimbólumokat értelmezi, amelyeknek semmivel sincs több jelentésük, mint a matematikai kifejezések közül a plusz és mínusz jeleknek.

A matematikai szimbólumok szigorúan azonos és teljes mértékben előírt műveleteket határoznak meg, így változtatás nélkül alakíthatók számítóprogramokká. Ennek következtében a matematikai fordító programokat jóval könnyebb volt kifejleszteni, mint a mindennapi nyelv kifejezéseit alkalmazókat.

A számítógépek információvisszakeresésre való felhasználásánál az ember és a gép közötti nyelvi akadály különösen gátló tényező. Csaknem két évtizede fáradoznak olyan adattárak és számítógépprogramok kialakításán, amelyek képessé teszik a számítógépet az érdeklődő kérdéseire vonatkozó információ felismerésére és másolására. A meglévő rendszerekre általában az jellemző, hogy a szaknyelv szigorú és korlátozott használata komoly terhet ró a felhasználóra.

A kutatók nem kérdezhetnek saját nyelvükön - még a tudományos szakkifejezések szabatos használatával sem.

Azt sem lehet automatikusan adotttnak venni, hogy azonos jelentéssel használják a különböző szakkifejezéseket azok, akik a rendszerben nyilvántartott minden egyes dokumentumhoz /közleményhez/ tárgyszavakat rendelnek a szöveg tartalmi kivonatainak elkészítése során - és azok, akik kérdéseket tesznek fel a rendszernek.

Pl. A kivonatkészítők egy csoportja a "pyrexia" /láz, lázas állapot/ kifejezést alkalmazza, ha a beteg testhőmérsékletének emelkedését jelzi, míg egy kutató esetleg a "fever" /láz/ szóval kérdez. Aki a témában jártas, ezeket szinonimáknak tekinti, ám a számítógép a "fever" keresése közben a "pyrexia" megjelenését visszautasítja.

Az ilyen és hasonló nehézségek megelőzése érdekében speciális szakszótárakat állítottak össze, amelyeket egyaránt használhatnak a "betáplálók" és a kutatók.

Indexelés - indexelő nyelvek

A számítógépre alapított információs rendszer, amely a betáplált adat visszanyerését automatizálja, a különböző profilu adatbankokra épül. Visszakereshetetlenné válik az irodalom bármely - legmodernebb elektronikai konfigurációval rendelkező - adatbank

számára is, ha az indexelésnél nem ismerjük annak törvényeit, mechanizmusát és lehetőségeit. /8/

Az indexelő nyelvek szerepe a tájékoztatásban a tolmács szerepéhez hasonlít. A rendszerek mindinkább automatizáltakká válnak, kapcsolatot kell mégis teremteni a tájékoztatást szavakkal kérő ember és az emberi szót nem értő gép között. A kapcsolat megteremtésének utja a két nyelv - a természetes emberi nyelv és a mesterségesen kialakított indexelő nyelv - egymáshoz való lehető legerősebb közelítése.

Jó, ha az összetett fogalmak, kifejezések egyszerű, és a szakemberek által megszokott módon alkothatók meg. Ennek az a feltétele, hogy a szavak közötti formális kapcsolatok tükrözzék a fogalmak közötti szakmai kapcsolatokat. Ha az indexelő nyelvet sikerült úgy kialakítani, hogy az a rendszert nem ismerő használó számára is egyértelmű fogalmakat és kapcsolatokat tartalmaz, és a szakma irodalmának jellegzetességeit figyelembe veszi, akkor a "kivülről" érkező kérdést könnyen és eredményesen le lehet fordítani a rendszer indexelő nyelvére. /1/

Amikor a szakirodalmi tájékoztatást igénylő - minden gépi segédeszköz helyett - a szakkönyvtárhoz fordul, megengedheti magának, hogy pontatlan fogalmazással, körülírással kérje azt, amire szüksége van. A szakterületet és annak irodalmát jól ismerő könyvtáros agyában átfogalmazódik a kérés, a pontatlan kérést összehasonlítja a rendelkezésre álló katalógusokkal és az állománnyal - és kiválasztja a releváns irodalmat.

Az emberi agy kapacitását sokszorosan felülmúló gép az agy asszociatív készségével nem veheti fel a versenyt; iszonyu méretű memóriájából csak azt tudja előadni, ami egy formális összehasonlítás próbáját kiállta és nemcsak lényegében, de alakjában is megegyezik a feltett kérdéssel. /L. pyrexia-fever példa/. - Az összehasonlítás műveletének elvégezhetőségét a gép és a feladat számára célszerű indexelő nyelv biztosíthatja. A számítógép memóriája és egyéb paraméterei szabják meg a keresési stratégiákban alkalmazható logikai műveleteket. Az indexelő nyelvnek figyelembe kell vennie azt is, hogy a visszakeresés a szavak milyen logikai kombinációját tudja alkalmazni. - A számítógépre készült

indexelő nyelvek tesszik lehetővé az automatikus indexelést. Az esetek zömében az ilyen indexkészítés az un. permutáláson alapul. Ezzel a módszerrel egy meghatározott szövegrészt, többnyire egy sort a gép annyiszor permutál, ahány releváns szó szerepel. A permutált szövegeket azután egységes betűrendbe sorolja. A legelső permutált index, amelyet a gyakorlatban használni kezdtek, Luhn nevéhez fűződik. /LUHN, H.P.: Automatic creation of literature abstracts./ Az IBM laboratóriumában készítették el 1959-ben. - A számítógépes permutáló rendszer elsősorban a folyamatos tájékoztatás, nem pedig az információvisszakeresés eszköze. /11/

A különböző típusú és mélységű indexelő nyelveknek komponense a te z s a u r u s z, mint formalizált szemantikai szótár. A tezaurusznak sok elfogadott definíciója ismeretes, ez azzal magyarázható, hogy a kapcsolatok bonyolult rendszerét, az összefüggések mélységét egy adott tezauruszon belül az a cél határozza meg, amiért létrehozták.

ARAOV szerint: "A tezaurusz egynyelvű szótár, amelyben egy adott nyelv szavai és olykor kifejezései is tematikusan vannak rendezve. Amíg egy normál szótárban azt keressük, hogy egy szó mit jelent, addig a tezauruszban egy adott fogalomhoz lehet megtalálni azoknak a szavaknak a halmazát, amelyek ezt a fogalmat fejezik ki."

Melyek azok az ismervek, amelyeket - a fentiekből kiindulva - meg kívánunk egy jó tezaurusztól?

- Kiindulási alapja az adott szakma közleményeinek nyelvhasználata legyen.
- Szótárként szolgáljon a természetes nyelvről a deszkriptorok nyelvére való fordításnál.
- Végezzen terminológiai szabályozást, azaz egyértelműen rendelje hozzá az elnevezéseket az általuk képviselendő fogalmakhoz.
- Mutassa meg minél teljesebben a szakterület tárgyszavai közötti fogalmi kapcsolatokat.

A deszkriptor - Hermann és Löschner definícióját idézve - egy szakszó vagy szakszócsoporthoz, amely normált formában reprezentálja egyenértékű szavak meghatározott csoportjának fogalmi tartalmát egy tezauruszon belül és kötelező e csoportból őt használni.

Deszkriptornak tehát csak a tezaurusz szótárába felvett szót vagy szintaktikus egységet nevezhetünk.

A tezaurusz, amikor is rögzíti az indexelésre felhasználható szavak körét, rendszerint megadja a szakmai nyelvben használatos azon szinonimákat, amelyeket indexelésre nem lehet alkalmazni. Ezek a tiltott szavak vagy nondeszkriptorok - hozzájuk utalást ad arra a deszkriptorra, amelyet az indexelő nyelv megenged az előbbieket helyettesítésére. Pl.

viisszakeresés l. irodalomkutatás

computer l. gépi adatfeldolgozás

Mindenféle deszkriptor-rendszer legnagyobb közös előnye az, hogy mennyisége és tartalmi mélysége a mindenkorin információs igény testére szabható. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a viisszakeresés, az információ-szolgáltatás igényeinek szellemében építhető fel. Ez teszi képessé e rendszert arra, hogy hajlékonyan kövesse a fejlődő tudományokat, a feladatok változását./7/

Komplex számítógépes dokumentációs rendszer

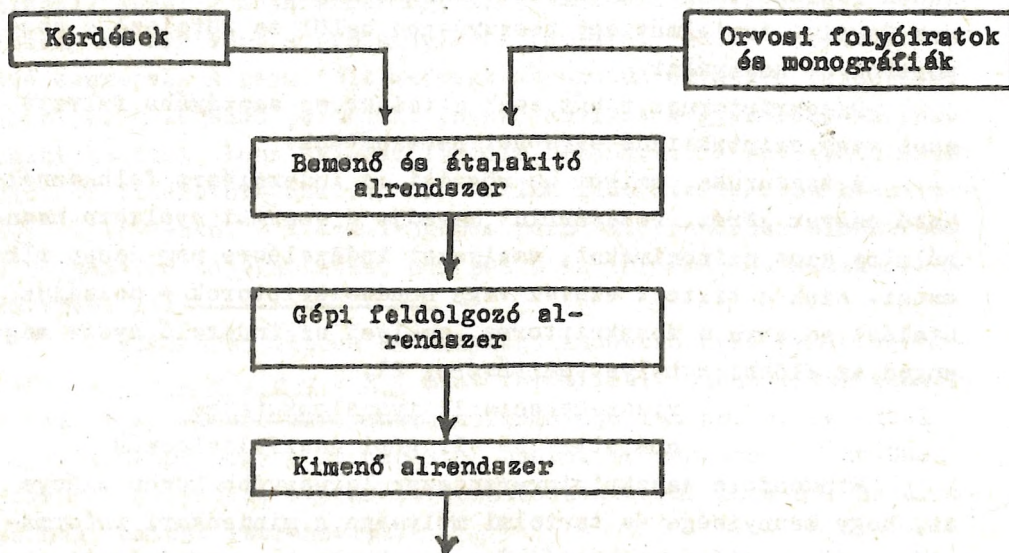
A nemzetközi együttműködés kiváló példája az 1963 júniusától létező, orvostudományi cikkeket regisztráló MEDLARS /Medical Literature Analysis and Retrieval System/ rendszer, amelyet az Egyesült Államok Orvostudományi Könyvtára /NLM/ fejlesztett ki az Index Medicus elektronikai feldolgozása kapcsán.

E rendszerben évi kb 400 ezer cikk - egyenként átlagosan 10 tárgyszóval kerül komputerbe.

Indexelésre mintegy 7000 tárgyszó /Medical Subject Headings/ használata szolgál.

A Medlars-rendszer három jól elhatárolható alrendszerből

Áll:

Index Medicus, orvosi tárgyszavak jegyzéke, a feldolgozott orvosi folyóiratok jegyzéke, rendszeres bibliográfiák, témabibliográfiák

Az Index Medicus kb. 3000 folyóiratot dolgoz fel, ebből 2700 "mélyen indexelt" módszerrel kerül feltérésre./Depth journal - nondepth journal/.

A főtárgyszavak és fogalmak megállapítása faktor-analízissel történik: egy időegység alatt 15-ször vagy többször előforduló fogalom előlép főtárgyszóvá. /1976-ban pl. 167 új tárgyszó jelent meg - a szükségletnek megfelelően./

Melyek a Medlars-rendszer "bemenő" adatai?

1. A szerző.
2. Angol nyelvű cím.
3. A cím eredeti nyelven.
4. A folyóirat címe - rögzített rövidítésekkel.
5. Nyelv- rögzített jelöléssel.
6. Tartalmi és formai jellemzők. Ezeket az indexekből állapítják meg.

A rendszer egy témához kérésre akár több száz cikket is kigépel, megadva azok címét, a folyóirat bibliográfiai adatait, a szerzőket és a tartalmat átlagosan tíz, esetenként 30 szóval is jellemezve. /8/ - Mindegyik regionális orvostudományi könyvtár kapcsolatban áll vele. Meghatározott tárgyú kutatási igény telefonon vagy postán is közölhető - a könyvtárosson keresztül - a Medlars kutatóközponttal, ahol azt a számítógép logikai nyelvére lefordítva betáplálják. A cikkbibliográfiát azután postán, díjmentesen megküldi a keresőszolgálat.

Ujabban a Medlars II. arra is képes, hogy igénybe vevője a számítógéppel összekötött írógépen betáplálja kérését, majd azonnal megkapja az írógépelet választ.

A MEDLINE /Medlars on line/ új bibliográfiai visszakereső rendszer /1971-től/ az orvostudomány szolgálatában. Bázisa az IM-ben 1970-től feldolgozott kb. 1.500 folyóirat anyagát tartalmazza, azokat a legfontosabb információkat, amelyekkel a kérések 75%-a kielégíthető. - A cikkek tartalmi feltárása nem azonos az IM sziasztémájával. Míg az előbbi átlalában 3 tárgyszóval jelöl 1-1 cikket, addig a Medline-ban átlag 12 tárgyszó jellemzi - kifejezve a speciálisabb, vagy másodlagos kérdéseket is.

Az indexelés és keresés közös nyelve a BOOLE-féle "és" - "vagy" "és nem" műveletekkel alkalmazható stratégiára épül.

Az információkutatás újabb igényeinek - a gyorsaság, viszonylagos olcsóság a felhasználó számára, a berendezés könnyű kezelhetősége - a Bethesdai számítóközpont eleget tett. Átlépte az ország és a kontinens határait.

- - - - -

Hagyományos módszerekkel ma már lehetetlen az információk robbanászerű gyarapodását és rohamos specializálódását követni. Segít ebben az egyre megújuló technika, a gépi tájékoztató rendszerek sokasága. De szükség van a tájékoztató specialista alapvető szemléletváltására is. A sokat emlegetett követelményeken túl /mint testi, motorikus, értelmi, érzelmi, jellembeli tulajdonságok/ - képessé kell válnia az állandó mozgásban lévő tudomány fejlődési irányainak megismerésére és követésére.

"Mindenkinek meg kell tanulnia, hogyan adja fel egyéni munkastílusát, módszereit hogyan változtassa az új szabványoknak megfelelően, alkalmazkodják olyan többé vagy kevésbé részletes utasításoknak az elfogadásához és teljesítéséhez, amelyek korábban egyéni ítéletalkotásra voltak bízva."

F. W. TAYLOR

Irodalomjegyzék

1. DOMOKOS Miklósné: Tezaurusz szerkesztés.
Bp. 1973, NPI.
2. HOVÁNYI Gábor: Nem hagyományos osztályozó rendszerek és eljárások. Bp. 1968, KMK.
/Könyvtárgépesítési füzetek 4./
3. KAYSER, W.: Indexelt szövegelemzés. /Ford./
4. KELEMENNÉ VARGA Judit: Az Index Medicus értékelése. A hírközlés teljessége, frissessége és hatékonysága.
Orv.Könyvtáros, 1974, 14, 4.
5. KELEMENNÉ VARGA Judit: Tájékozódás szakfolyóiratokban: cím-adatok és referátumok.
Orv.Könyvtáros, 1976, 16, 4.
6. Kulcs a számítógéphez. I-II. Szerk.: WOLTERS, M.F.
Bp. 1974, Műszaki Kiadó.
7. MOLNÁR Imre: Peremlyukkártyás tájékoztató rendszerek tervezése.
Bp. 1969. KMK. /Könyvtárgépesítési füzetek 5./
8. PIRTKIEN, R.: Datenbanken in der Medizin.
Med.Welt, 1972, 23, 783-787.
9. SZENTGÁLI Gyula: a számítógép kórházi alkalmazása.
Bp. 1976, Közgazd. és Jogi Kiadó.
10. SZEPESINÉ BENDA Mária - BARNÉ POLLÁK Zsuzsanna: A tezaurusz és gyakorlati alkalmazása. Bp. 1971, OOKDK.
11. VÁSÁRHELYI Pál: Könyvtári és dokumentációs munkafolyamatok gépesítése. Bp. 1974. Tankönyvkiadó.
12. WITHINGTON, F.G.: A számítógép a valóságban.
Bp. 1974. Közgazd. és Jogi Kiadó.

Jiří DRBÁLEK - E. BLEHOVÁ

A csehszlovák orvostudományi bibliográfia helyzete
és problémái

A csehszlovák orvostudományi bibliográfiát 1947-ben indította útjára a prágai egészségügyi dokumentációs intézet /Státní Ústav pro Zdravotnickou Dokumentaci/. Az intézet fő célja kezdetben a csehszlovák orvosi és egészségügyi szakirodalom bibliográfiai feldolgozása és a Bibliographia Medica Československa-ban való közreadása volt. Ezután kezdtek feldolgozni a külföldi orvostudományi szakirodalmat, mert az olvasók igényelték a referáló jellegű, több szakmát is érintő másodlagos kiadványokat. Ez a referálómunka /több szekcióból álló cseh nyelvű referálósorozat/ napjainkig tart.

A csehszlovák orvosi bibliográfiát, amelyet a második világháború után Nevoľe egyetemi docens és Ružička, a Központ igazgatója alapított meg, kell a csehszlovák orvostudományi nemzeti bibliográfiának tekintenünk. Előtte csak elszigetelt, egyéni kiséreletekről tudunk /Pl. Hněvkovský orvosi bibliográfiája 1932-35./

A bibliográfia teljességre törekvően gyűjti és feltárja a cseh és a szlovák orvostudományi és egészségügyi szakirodalmat. 1947 óta többé-kevésbé változatlan a témaköre és felépítése. Szakbeosztása az Egyetemes Tizedes Osztályozás szerinti, évente négyszer jelenik meg sokszorosított formában. Évente mintegy 9.000-10.000 bibliográfiai tételt tartalmaz. A feldolgozás forrásai: az orvostudományi és egészségügyi folyóiratok, határterületi folyóiratok, könyvek, konferenciák, testületek kiadványai. Az egyes füzetek szerzői- és névmutatóval valamint tartalomjegyzékkel vannak ellátva. A tárgymutató a Medlars Index Medicusának rendszeréhez alkalmazkodik /MeSH/.

A bibliográfia akézi előállítás miatt állandó késésben van, ezért információk értéke csak a retrospektív irodalomkutatásban érvényesül.

A Bibliographia Medica Čechoslovakával párhuzamosan a Központ 1956 óta Annual of Czechoslovak Medical Literature címmel reprezentatív, válogatott adatokat tartalmazó évkönyvet is ad ki angol nyelvű annotációkkal elsősorban külföldi terjesztésre, csere céljából. A sokszorosító ipar nehézségei miatt 1968 óta el kellett tekinteni a bibliográfia könyvalakban történő kiadásától, 1972-ig egyesítették takarékosági okokból is a Bibliographia Medica Čechoslovakával.

A Központ további fontos kiadványai a már említett referálólapok, amelyek 23 szekcióban a külföldi legfontosabb folyóirat-cikkek referátumait közlik kumulatív szerzői név- és tárgymutatókkal. Ugyancsak népszerű az egészségügyi jogi referálólap, amely hazai és külföldi jogszabályok, jogi könyvek és folyóirat-közlemények feltárásával segíti az egészségügy vezető kádereinek informálódását.

Az olvasók körében kedvelt az orvosi irodalom ujdonságai című bulletin, amely a Központ könyvtárának új beszerzéseit tartalmazza, újabban az egész ország új szerzeményeit feltárja. Az orvosi folyóiratok lelőhelyjegyzéke az évente beszerzett külföldi orvosi és egészségügyi folyóiratokat sorolja fel. Az utóbbi néhány évben a központi műszaki könyvtár számítógépének segítségével állítják elő. Számítógép segítségével készül az irodalomkutatások jegyzéke is, amit KWIC index formájában adnak ki, eddig több mint 50.000 speciális irodalomkutatási bibliográfia adatai szerepelnek benne. Az intézet bibliográfiai tevékenységébe tartozik a hálózati könyvtárak együttműködésével készült KC is.

A hálózat is aktív bibliográfiai tevékenységet fejt ki. Az állami műszaki-tudományos bibliográfiai bejelentések közül /számuk 1977-ben 527 volt/ az orvosi könyvtári hálózat 54-et jelentett be.

Többéves rendszeres bibliográfiai tevékenységet folytat a prágai közegészségügyi-járványügyi intézet. Angol és orosz nyelven ad ki kommunális egészségüggyel, környezetvédelemmel, gyermek-

és ifjúsági higiénével foglalkozó bibliográfiát /a hazai publikációk alapján/. Az antibiotikumokat és a biotranszformációt kutató intézet Rostokban Excerpta címmel folyóiratot ad ki, amely a hazai és a külföldi vonatkozó szabványirodalom adatait tartalmazza. Az Excerpta Haematologica-t a Haematologiai és Vértranszfúziós Intézet adja ki Prágában, az Excerpta Pharmaceutica-t pedig a Gyógyszerészeti és Biokémiai Kutatóintézet Prágában, egyéni katalógus céljára hasznosítható formában. Ugyanez az intézmény számítógép segítségével feldolgozza az Index Psychopharmacorum című bulletint is. A prágai Pszichiátriai Kutatóintézetben a csehszlovák pszichiátriai és klinikai pszichológiai bibliográfia mellett megjelenik az Ujdonosságok a pszichiátriai biológiai terápiában című referálólap is. Az Egészségügyi Technikai Kutatóintézet Brnóban pedig a csehszlovák és a külföldi szakirodalom cikkei tárja fel három sorozatban.

A bibliográfiák egész sora sem tudja azonban az új igényeket kielégíteni. Egyre inkább szükség van gyors átfutási idejű, gépi előállítású kiadványokra.

Csehszlovákiában az első számítógéppel feldolgozott orvosi bibliográfia az Index radiohygienicus volt, amely az 1965-1972-es években jelent meg a Sugárhigiénés Kutatóintézetben. Mintájára ma is állítanak elő KWIC-indexeket. Ilyenek az Index Psychopharmacorum, és a már említett központi irodalomkutatási jegyzék. Sikeresen alkalmazzák a számítógépes technikát bibliográfiai indexek feldolgozásában a Katoniorvosi Kutató- és Oktatóintézetben is Hradec Královében és bevezetését tervbe vették a Klinikai és Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézetben is.

A számítógépes technika bevezetését tervezik a vezető káde-
rek információellátásában is. Automatizált rendszer tartja nyilván a speciális dokumentumok egy részét: a kutatási jelentéseket és az utijelentéseket is /az utóbbiakat a Műszaki információs rendszer/ és bevezeti a megvédett műszaki-tudományos disszertációk nyilvántartásának a gépesítését is.

Az AISZ /az egészségügy automatizált ágazati információs alrendszere/ 1976 óta működik. Feladata a csehszlovák orvosi bibliográfia automatizált feldolgozása. Segítségével meg kell gyorsítani az adatok gyűjtését, rendszerezését és terjesztését.

A tervek szerint az AISZ rendszernek a következő szolgáltatásokat kell majd nyújtania: a BMC-t negyedévenként /később esetleg havonta/ kiadja könyvalakban, évi 9.000-10.000-es tétellel. Az adatok alapján szelektív információ-szétsugárzást végez. Alkalmassá válik az irodalomkutatásra. A hazai adatokat külföld számára mágnesszalagon feltárja és rendelkezésre bocsátja.

A tudomány és a technika bibliográfiai ellenőrzése ma már nem folytatható nemzeti keretek között. Egyre jobban bebizonyosodik, hogy a szakinformáció, ha eredetét tekintve nemzeti is, a kommunikációt tekintve már csak nemzetközi méretű lehet. A szocialista országok közötti együttműködés terméke, a néhány év óta alakuló Medinform rendszer központi adatbankjába a prágai orvosi információk központ évente mintegy 500 csehszlovák orvosi cikk bibliográfiai adatait fogja eljuttatni. Az input adatok egységesítése az összes tagállamban lehetővé fogja tenni majd a nemzeti irodalmak egész blokkjainak cseréjét. Remélhető, hogy a közös rendszer a nyelvi akadályok elhárításában nagy szerepet fog játszani.

Az együttműködés nemzetközi problémái hasonlítanak a cseh problémákhoz. Az együttműködés legfőbb akadálya a technikai különbségek.

A csehszlovák orvosi bibliográfia fejlődésének feltételei kedvezőek. Ezeket kell kihasználnunk átfogóan értelmezett nemzetközi együttműködés útján, a legmodernebb automatizált technika célszerű alkalmazásával.

Tapasztalatok a varsói Központi Orvosi
Könyvtárban

A varsói Központi Orvosi Könyvtárat 1945-ben alapították. 1971-től az intézmény vezetése hozzájárult az orvostudományi információk rendszerének intenzív fejlesztéséhez a munka racionalizálása, a legújabb technika alkalmazása, automatizálás révén. A Központi Könyvtár mint a Lengyel Népköztársaság központi orvostudományi könyvtára és az orvostudományi tájékoztatás központja, koordinálja az összes lengyel orvosi könyvtár munkáját. Ez az orvostudományi egyetemek 10 könyvtárát, a tudományos és kutatóintézetek 17 könyvtárát valamint a kórházak és a klinikák könyvtárait jelenti. A központi könyvtárnak magának 7 fiókja van azokban a nagyobb városokban, amelyekben nincs orvostudományi egyetem. A varsói központi orvosi könyvtár szolgáltatásait intézmények, kollektívák vagy egyéni olvasók veszik igénybe személyesen vagy könyvtárközi kölcsönzés útján. A könyvtár 1.200.000 kötettel rendelkezik, ebből mintegy 300.000 folyóirat. Ezen kívül állományába tartozik mintegy 9.000 jelentős orvostörténeti könyv. Az intézmény főépületében, a Chocimska utcában tartják a legújabb kiadványokat, a többi letéti raktárakban van Varsó különböző helyein. Minden kiadványba cédulát ragasztanak. A lapocskán lévő bejegyzésekből állapítják meg, hányszor és mennyi időre kölcsönöztek ki egy-egy kiadványt. Az intézménynek saját könyvkötészete is van.

A könyvtárat a nyilvánosság számára naponta 9-től 21 óráig, vasárnap 9-től 14 óráig tartják nyitva. A felhasználóknak rendelkezésre áll a szerzői betűrendes, a tárgyszókatálógus és a folyóirat katalógus. Az utóbbit a folyóirat első jelentést hordozó száva alapján állítják össze. Olvasójegyet nem vezettek be, személyi igazolvány felmutatására kölcsönöznek. Egy-egy olvasó egyszerre 10 kötetet vehet kölcsön, intézmény 25 kötetet. A fotokópia igénylések általában nem korlátozottak, 1 xerokópiáért 2 zlotyt, 1 mikrofilm-kockáért 1 zlotyt kell fizetni. Másolatot a könyvtár részint saját anyagából, részint az olvasók által odavitt anyag-

ből készítenek. A monográfiák és periodikák kölcsönzési ideje 4 hét. Meghosszabbítást csak abban az esetben engedélyeznek, ha azt a dokumentumot közben más nem igényelte. A könyvtárközi kölcsönzőszolgálat segítségével 1976-ban 35.000 igénylésnek tettek eleget, más könyvtárnak 5.000 igénylést továbbítottak. A könyvtárközi kölcsönzési szolgálat az igényléseket 3-4 hét alatt intézi el. A Központi Könyvtár jelenleg a kölcsönzések valamint a könyv- és periodika-lelőhelyjegyzékek automatizálásának programján dolgozik.

Az olvasóknak kutatószobák és folyóiratolvasó áll rendelkezésre. A kutatókban 42 olvasóhely van, itt adnak lehetőséget a monográfiák és a folyóiratok régebbi évfolyamainak olvasására. Ugyanitt 4.500 kötetet kitevő, legkülönbözőbb nyelvű és értelmező szótár, továbbá enciklopédia, bibliográfia, különféle információs forrás, az orvosi és rokonszakmák alapvető tankönyvei állnak az olvasók rendelkezésére.

A folyóirat olvasóban csak 15 olvasóhely van. Itt a polcon 2.500 kurrens folyóirat-féleség van betűrendben elhelyezve. E folyóiratok valamint előző két évfolyamuk csak helyben olvasható, de bármely cikk fotókópiája vagy xerokópiája megrendelhető és elkészítése megvárható. Ebben az olvasóban van a mikrofilm leolvasó is.

Új kiadványokat a könyvtár a szokott módon: vétel, csere és ajándékok révén szerez be. Külföldi monográfia-állományát a Központi Könyvtár néhány kiadó által recenziók ellenében küldött példányokkal is bővítheti. Ennek feltétele, hogy elküldjék a Könyvtár bulletinjének /Buletyn Glownej Biblioteky Lekarskiej/ azon számának 3 példányát, amelyben a kérdéses könyv recenziója megjelent. Ezeket a recenziókat külön díjazásért a könyvtár orvos-olvasói készítik. E szolgáltatás iránt más nyugateurópai kiadók is erősen érdeklődnek.

A könyvtárban öttagu állomány-beszerzési bizottságot alakítottak. Feladata mindenekelőtt a magángyűjteményekből származó kiadványok szakmai és történeti értékének megítélése, ha azokat a könyvtár számára adományként vagy megvételre felajánlották. A megrendelés terjedelmére vonatkozó döntést a könyvtár helyettes

vezetője hozza. Nyelvi szempontból az angol nyelvű irodalom részesül előnyben, szakmai szempontból azon problémákat érintő kiadványok, amelyek megoldására kutatási témákat rendszeresítettek.

A Központi Orvosi Könyvtárt egyedüli partnerként jelölték ki a lengyel egészségügyi minisztérium hatáskörébe tartozó külföldi kiadványosere lebonyolítására. A cserék iránti érdeklődés gazdasági okokból a külföldi partnereknél is csökken, de a Központi Könyvtár cseréje számára még így is minden lengyel orvostudományi és egészségügyi kiadvány 30-50 példányát veszi meg és küldi el cserébe. Csak folyóiratból 800 féléseget tud így beszerezni. A cserével beszerzett monográfiák szakmai színvonala nem mindig a legmagasabb, de ezt sok partnerrel kiépített cserekapcsolat esetén tudomásul kell venni. A Központi Könyvtár a világ minden tájáról 1.500 orvosi információs intézettel és könyvtárral tart kapcsolatot.

Miután a beszerzett új dokumentumokat bejegyezték a bevételezési naplóba és a leltárkönyvbe /a leltári szám egyúttal a raktári jelzet is/, a monográfiákat katalogizálják a szerzői betűrendes és a tárgyszókatálogos részére. A szerzői betűrendes katalógus számára a címfelvétel Optima 8-as gépen történik. Igaz ugyan, hogy a szalagra felvett adatok bármikor és akárhányszor sokszorosíthatók, de sem idő, sem munkaerő nem takarítható meg ezzel az eljárással. Nemcsak a címléírást kell újellenőrizni, hanem, a tárgyszókatálogos számára az így elkészült címléírás sokszorosítása után a katalóguscédulára még külön kell gépelni a tárgyszavakat. Az új szerzemények jegyzékének feldolgozási folyamata átlagosan négy hét.

A tárgyszavas katalogizálás segédlete a Központi Könyvtár tezaurusza. Rövidesen befejezik az első részt, amely betűrendben tartalmazza a fogalomgyűjtemény szavait az utalórendszerrel. A második rész szisztematikus elrendezésű lesz, hogy bibliográfiák és katalógusok gépi feldolgozásában is használni lehessen. Így a tezaurusz nemcsak a tárgyszókatálogos készítői számára, hanem a lengyel orvostudományi bibliográfia összeállítói számára is hasznos segédanyag lesz.

A Központi Könyvtár nagy mikrofilm-állományt is hozott létre saját mikrolénc segítségével. A jelenlegi microfiche-állomány a következő dokumentum-féleségek másolataiból áll:

1. Régi és ritka könyvek. 2. Folyóiratok egyes elveszett számai. Olyan munkák, amelyeket az olvasók a könyvtárközi kölcsönzés keretében microficheken igényelnek. Ha csak közvetlenül olvasható /1:1/ másolatot kértek, a microfiche a könyvtárban marad. 3. A legnagyobb számú csoportot a lengyel orvosok microfichere vitt habilitációs munkái alkotják. A Központi Könyvtárnak egyik feladata ti. éppen ezeknek a munkáknak a begyűjtése. Ezért, abban az esetben, ha az eredeti nem szerezhető be, microfiche-t készítenek róla és így egészítik ki ezt az állományrészt.

A microfiche állományt a többitől elkülönítve kezelik és dolgozzák fel. Külön vezetik a leltári naplót is, külön katalógust is készítenek és ezt nem a katalógus-szobában helyezik el. Microfiche csak olvasótermi használatra vehető igénybe. Igény esetén 1:1 másolatot készítenek róla.

Jelentős a Központi Könyvtár kiadványi tevékenysége is. A lengyel orvosi bibliográfia: a Polska Bibliografia Lekarska tulajdonképpen bibliográfiai évkönyv, amely magában foglalja az egész lengyel orvosi-biológiai szakirodalmat 1945-től 1965-ig. Az ismert bibliográfiát még Konopka professzor állította össze. A könyvtárban jelenleg külön team dolgozik az évkönyv kiadásán. Az utóbbi időben a bibliográfiai adatokat szakok szerint rendezik és a bibliográfiát szerzői névmutatóval egészítik ki.

A "Buletyn Główniej Biblioteki Lekarskiej" című kiadvány 1952 óta havonta jelenik meg. Hoz eredeti közleményeket a tudományos dokumentáció módszertana, az orvosi könyvtárügy és információ területéről, közli új lengyel és külföldi orvosi könyvek recenzióit, a könyvtár új beszerzéseinek jegyzékét stb.

1974-ben a Központi Könyvtár azt a jogot kapta, hogy a stockholmi Karolinska Intitutetben levő Medlars svéd alközpontban levő Medline adatbázisát felhasználhassa. A Medline adatbázis a világ 3.000 legjelentősebb orvosi folyóiratából tartalmaz adatokat. A folyó és az előző két év adataiból folytatható irodalomkutatás. A gépi recherche szolgáltatáson kívül klasszikus módszer

rekkel is folytatnak irodalomkutatást. A Központi Könyvtár kiad-
ja a Medline adatbázis azon gépi rechercheinek a jegyzékét is,
amelyeket az intézet kérésére állított össze a stockholmi központ.

Vizsgálati eredmények a hagyományos irodalom-
kutatások relevanciájáról

A recherche szolgálat hatékonyságának objektív értékelésével osztályunkon /prágai orvostudományi információs intézet/, sokéves gyakorlatunk alatt nem keveset foglalkoztunk. Állandóan kerestük azokat az utakat, amelyek kérdéseinkre megbízható választ adhatnának.

Tény, hogy egyes kivételektől eltekintve a felhasználókkal nincs olyan közvetlen és élő kontaktusunk, amilyennek lennie kell a könyvtárnak az olvasóival. Velük, többségükénél, csak írásban érintkezünk. Ennek az következménye, hogy irodalomkutatásaink visszacsatolási adatai szegényesek vagy olykor teljesen hiányosak. Ezt a hiányt bizonyos mértékig ugyan pótolja néhány régebben végzett vizsgálat, a hozzánk juttatott elismerés megnyilvánulása, végül nem utolsó sorban az a tény, hogy sok felhasználónk évek óta ismételten fordul hozzánk igényeivel. Mindez azonban nem nyújt számunkra elég világos képet munkánk eredményéről és nem elegendő ahhoz, hogy felelősséggel megállapítsuk az irodalmi recherche jelentőségét és helyét az egészségügyi informatikában. Az utóbbi időben, mindön e területen érvényesülni kezdenek a gépi recherchek is /MEDLINE, MEDLARS és további mágnesszalagos szolgálatok, mint a COMPENDEX, CaCON stb./, a klasszikus recherchek relevanciájának kérdése újból aktuálissá vált, egyrészt a különböző recherche formák értékelő összehasonlításának szempontjából, másrészt abból a szempontból, hogy a manuális rechercheknek milyen prognózisuk lesz az orvosi információs szolgálatok tervezésében. Azért, hogy az összehasonlításra konkrét alapunk legyen, kérdőíves vizsgálat elvégzését határoztuk el. E célból módosítottuk a MEDLINE gépi rechercheinél alkalmazott kérdőívet, a felhasználónak, miután megkapta a kész recherchét, meg kell állapítania, hogy a megadott tételek milyen mértékben felelnek meg a kért témának és milyen értéke van a rechercheknek munkája számára. Az 1976 júniusától novemberéig tartó

időszakban összesen 150 kérdőívet küldtünk szét, ebből 72 jutott vissza /azaz kb. 48%/.

A begyűjtött adatok feldolgozása után a következő eredményekhez jutottunk: a 72 értékelt recherche-nek összesen 2.391 tétele volt. Ebből 85,5%-ot értékelték egészen megfelelőnek, 9,3%-ot részben megfelelőnek és 5,2%-ot nem megfelelőnek /vagyis, átlagosan minden recherche-nek 85,5% releváns, 9,3% részben releváns és 5,2% nem releváns tétele van/. A világ-átlaggal összehasonlítva, amely szerint 85,5% relevancia kitűnőnek tekinthető és még 65% is jónak, a mi eredményünk több, mint kedvező, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy néhány felhasználó - mint arra még rámutatunk, - indokolatlanul volt bíráló, továbbá azért is, mert hagyományos irodalomkutatói szolgálatunk minden igényelt témát feldolgoz, akárhogyan fogalmazza is meg. Ezzel szembeállíthatók a gépi irodalomkutató szolgálatok, amelyek nagyon pontos kérdésfeltevést követelnek meg. Ezt tapasztaltuk például a Medlin-alközponttól kért /a svájci Lausanne-i alközponttól/ irodalomkutatások esetén. Az adatokat csakis az előre megadott kód-állományból lehetett megadni, más esetben a genfi központ a kérést visszaküldte. Megjegyezzük, hogy a lausanne-i alközpont bibliográfiájának a relevanciája 65%-os volt.

A második kérdésünkre, hogy az egészségügyi szakember számára az irodalomkutatásnak milyen értéke van, a felhasználók 82,6%-a válaszolta azt, hogy számukra nagy segítséget jelent, 17,4% részleges segítségként értékelte. Ugy senki sem nyilatkozott, hogy az irodalomkutatásnak számukra alig van értéke vagy teljesen értéktelen lenne. A vizsgálat eredménye tehát meggyőzően mutatta, hogy a klasszikus, manuális irodalomkutatások is komoly segítséget nyújtanak az egészségügyi szakembereknek.

A mellékelt ábrákon feltüntetjük vizsgálatunk részletesebb eredményeit. Közülük némelyeknek azonban különös figyelmet szenteltünk. Így például az értékelt recherchek összességéből öt van olyan, amelynél a felhasználók véleménye alapján csak igen csekély azoknak a megfelelő műveknek a száma, amelyeket meg kellett említeni és tíz olyan, amely különböző százalékban teljesen nem megfelelő tételeket tartalmaz. Ezekkel az esetekkel közelebbről

foglalkoztunk és megállapítottuk, hogy pl. a 32.sz. kérdőívben /Mamma cc. időben való diagnózisa/ a felhasználó a tételeknek csak 7%-át sorolta az egészen megfelelők közé, 19%-ot részben megfelelőnek és 74%-ot nem megfelelőnek minősített. Mi azonban meggyőződünk róla, hogy az említett recherche 10 olyan munkát tartalmaz /azaz 32,2%/, amelyeknek közvetlenül már a címében szerepel a "korai diagnózis" kifejezés és, hogy a többiek is, amelyekben felkutatásról, szűrővizsgálatról, önvizsgálatról van szó, megfelelnek a témának. A felhasználó értékelése nyilvánvalóan revízióra szorulna. Más esetben "A vastagbél sérülése" c. jegyzék, amelyben minden munka megfelelő, a felhasználó szerint 21% releváns, 11% részben releváns és 68% nem megfelelő; megjegyzésben azonban hozzáfűzi, hogy lökéshullám okozta sérülésről van szó, ezt azonban a megrendelésnél nem tüntette fel. Másutt nem megfelelőnek minősítettek japán folyóiratokból származó munkákat, bár relevánsak és a recherchebe csak a más nyelvű munkák hiánya miatt kerültek. Ismét másutt viszont, a felhasználó csodálkozását fejezi ki amiatt, hogy abban a rechercheben, amely légúti hurut esetében a bölcsődei preventív intézkedésekre vonatkozik, túlnyomórészt csak a szocialista országokból származó munkákat tüntetnek fel! Egy másik felhasználó a rechercheben a tételeket egészében megfelelőeknek minősíti, de a további kérdésre azt válaszolja, hogy őt a recherchek csak részben elégitették ki, ami bizonyára azzal magyarázható, hogy nem tudta az idézett folyóiratokat megszerezni és elolvasni /ez néha nagy nehézséggel jár/, vagy nem találta meg bennük azt az információt, amire szüksége volt. De ez a tételek relevanciájával nem függ közvetlenül össze. Tovább is folytathatnánk. Mindenki, aki irodalomkutatással foglalkozik és hosszú tartamu gyakorlata folyamán több tapasztalatot gyűjtött össze, továbbá megismerte a felhasználó pszichológiáját is, bőségesen kommentálhatná ezeket a jelenségeket és kiderítené okaikat. Némelyikkel közülük már régebben foglalkoztunk tanulmányainkban, itt csak futólag érintjük őket. A legnagyobb nehézség, amellyel munkánkban találkozunk, a recherche igénylés hiányos, vagy nem pontos megfogalmazása. Másutt az igények aránytalanok vagy túl sokat követelnek, különösen az időt illetőleg. Sokszor zavaró az, hogy a felhasználó nem ismeri a bibliográfiai

informálás és a recherche technika alapjait stb. A relevancia fokával szorosan függ össze az az állandóan nyitott kérdés, hogy a recherchebe csak a címnek megfelelő munkák sorolandók-e be, vagy a határterületi munkák is, mint ahogyan emellett szól a gépi recherchek egészen pozitívan hangzó értékelése. Ezek a témát mindig tágabb szempontok szerint dolgozzák fel. Ugyanerre készítet az egyszerű rátekintés a folyóirat-cikkek végén idézett irodalom-forrásokra is, itt is mindig tematikailag tágabb terület van feltüntetve. Egyes esetekben nem is lehet pontosan a témának megfelelő munkát találni és a rechercheben dolgozó szándékosan sorol oda olyant is, amely éppen csak érinti a témát /pl. "A discus hernia műtéti eredményei a munkaképesség szempontjából" c. témát nem lehetett teljesen megnyugtató módon feldolgozni, mert az ilyen irányu cikkek az irodalomban csak elvétve fordulnak elő./ Gyakran a tételek csekély relevanciáját, vagy hiányos számukat az okozza, hogy nem állnak rendelkezésre bibliográfiai segédletek, hiányosak, nem kielégítő aktualitásuk a katalógusok, hozzáférhetetlenek a hitelesítésükhöz szükséges elsődleges források stb.

Közismert, hogy a kérdőíves módszer önmagában nem tud teljesen objektív képet adni bizonyos problémáról; további vizsgálati módszerekkel kell még kiegészíteni. A mi esetünk sem kivétel, sőt erősíti a szabályt. De ismét más képünk nyílt felhasználóink köréről. Sok esetben előttünk már régóta ismert tapasztalatokat és tényeket támasztott alá. A nyert adatok feldolgozása után előkészületül szolgál számunkra a további, tágabban értelmezett tanulmányunkhoz, amelyet akkorra tervezünk, midőn rendelkezésünkre állnak majd a MEDLINE gépi recherchek vizsgálatának eredményei.

1. ábra

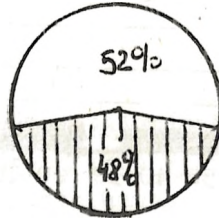
1. A kérdőívek visszaküldési aránya

kitöltött és visszaküldött kérdőívek

vissza nem küldött kérdőívek

2. A recherche-tételek relevanciája

100%-ra megfelelő tételek

részben megfelelő tételek

teljesen nem megfelelő tételek

3. A recherche értéke a felhasználó szempontjából

a felhasználó számára nagy értéke van

részben van értéke

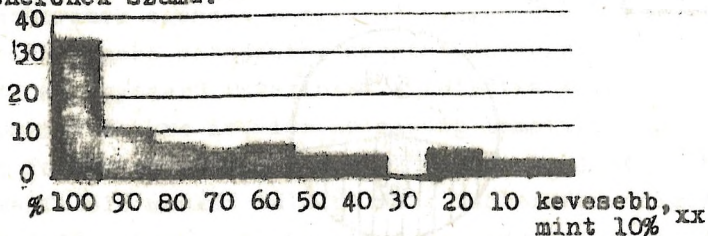

2. ábra

A recherche tételek relevanciája

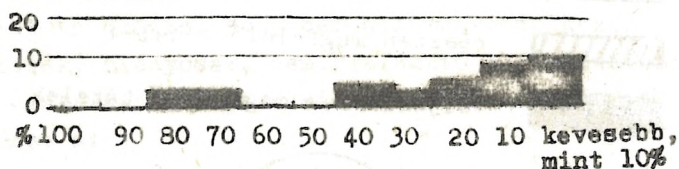
1. A recherchek az egészen megfelelő tételek feltüntetett százalékával:

Recherchek száma:

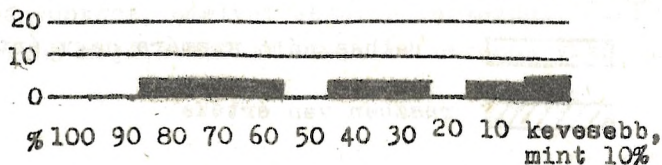
2. Recherchek a részben megfelelő tételek feltüntetett százalékával:

Recherchek száma:

3. Recherchek a nem megfelelő tételek feltüntetett százalékával:

Recherchek száma:

^{xx}A százalék csökkenő sort képez 100% részesedéstől lefelé; ha az van feltüntetve, hogy a rechercheknek 90% releváns tétele van, ez a valóságban 99-90% intervallumot, a 80% pedig 89-80% intervallumot jelent.

BATÁRI Gyula

Az "Orvos-Természettudományi Értesítő" első
korszakáról /1876 - 1902/

Az orvosi tájékoztatásnak a 19. század végén
Kolozsvárott kialakult központjáról

A tizenkilencedik század utolsó negyedében a magyarországi orvosi és nem orvosi szakfolyóiratokban már tömegével jelentek meg a jelentős gyógyászati tanulmányok, cikkek és közlemények, azonban ezek nagy részéről nem szereztek tudomást a hazai gyógyászok, többek között ezért vált szükségessé, hogy időről-időre valamilyen formában jegyzékbe foglalják - feltárják - a magyar orvos-irodalom bőséges termését. Erre a fontos feladatra egy jelentős orvos-természettudományi társulás: az Erdélyi Múzeum-Egy-let Orvos-Természettudományi szakosztálya vállalkozott.

1875-ben alakult meg az Orvos-Természettudományi Társulat Kolozsvárott, amelynek magvát a kolozsvári egyetem oktatói alkották. Erről a jelentős eseményről a Társulat később megindult Értesítő-je így számolt be:

"A kolozsvári k.m. tudományegyetem orvoskari tanártestületének 1875-ik év április valamelyik ülésén indult el egy aláíró ív a következő szavakkal: «Azok kik itt Kolozsvárott egy az orvos és természettudományokat művelő és terjesztő egyesületet akarnak alkotni legyenek szivesek nevüket ez ívre sajátkezűleg feljegyezni». Az ív, melyet a jelenlévők mind aláírtak, azután szétküldetett a tanárok és orvosok között e rövid idő alatt rajta mintegy hatvanhat aláíró gyűlt össze tanárokból, orvosokból, gyógyszerészekből és egy pár természettudomány kedvelőből. Ez első aláírók alkották meg a társulatot a június és július hónap tartott szervezkedő üléseiken."

Maga a Társulat ténylegesen 1876 január 8-án alakult meg 120 taggal, titkára Hőgyes Endre lett. Már az első évben 7 orvosi és 7 természettudományi és számos népszerűsítő "estélyt" rendeztek. A társaság házi szabályzata előírta, hogy "minden értekező értekezésének rövid kivonatát, a tartott előadás vagy felolvasás után 2 nap alatt a szakjegyzőnek átszolgáltatja, hogy azt a jegyzőkönyv és közlemények szerkesztésénél felhasználhassák." /Értesítő 1876. 5.p./ Az előírás alapján hamarosan meg is jelent a Társulat kiadványa, amely az előadások szövegét, az ülések jegyzőkönyveit és híreket tartalmazott. Az első kötet teljes címe a következő volt: Értesítő a "Kolozsvári Orvos-Természettudományi Társulat"-nak az 1876. évben tartott orvosi, természettudományi üléseiről és népszerű természettudományi estélyeiről. /E tanulmányban Értesítő-ként szerepel/. Szerkesztője a "választmány megbízásából" Hőgyes Endre volt. Itt kell megjegyezni, hogy a szélesebb közönséget a Társulat előadásairól és híreiről a kolozsvári Magyar Polgár című napilag tájékoztatta bőséges kivonatokban.

Már a Társulat megalakulásának második évében felvetődött az a lehetőség, hogy elsősorban az Értesítő színvonalának emelése érdekében együtt kellene működni egy másik hasonló jellegű szervezettel. Erről a körülményről így emlékezett meg az egyik ülés jegyzőkönyve:

"Megemlítendő még, hogy a társulat lépéseket tett az iránt, hogy a «Értesítő»-t jövőre bővebb tartalommal lássa el, tulajdonképpen, hogy folyóíratná változtassa át. Miután azonban a társulat vagyona e folyóírat kiállítására fedezetül nem elegendő, felszólította a sok tekintetben három irányban működő "Erdélyi Múzeum egyesület"-et e folyóíratnak közösen való kiállítására. Nevezett egyesület választmánya, a két egyesület fúzióját hozta javaslatba, melynek módjában létesülése felett a tanácskozások folyamatban vannak. A kilátásban lévő fúzió létrejöttével a Kolozsvári Orvos-Természettudományi Társulat szellemi és az Erdélyi Múzeum-egyesület ereje egyesül és a sok tekintetben közös cél elérése közös erővel könnyebb lesz." /Értesítő 1877.3.p./

Az egyesülés az Erdélyi Múzeum-Egységgel meg is történt 1879-ben, e fúzió főokának az Értesítő színvonalának az emelése tekinthető. Az immár közös kiadvány címe a következő lett: Orvos-

Természettudományi Értesítő a kolozsvári orvos-természettudományi társulat és az erdélyi Múzeum-Egylet természettudományi szakosztályának szaküléseiről és népszerű tudományos estélyeiről.

Ez a közös kiadvány sem került a "könyvpiac"-ra, hanem az egyesületi tagok kapták, és megküldték számos tudományos egyesületnek, könyvtárnak és szerkesztőségeknek. Külföldi intézményekkel cserekapcsolatokat is létesítettek.

A "Hazai szakirodalom" jegyzékéről

Rátérve dolgozatunk tulajdonképpeni tárgyára rá kell mutatnunk, hogy a szakosztály vezetői rájöttek arra, hogy a hazai orvosoknak, gyógyszerészeknek mindennapi gyógyítói, kutatói munkájuk elvégzéséhez szükségük van a teljes magyarországi orvosi szakirodalom - elsősorban a szakfolyóiratokban található anyag - ismeretére. Azt is tudták, hogy kevés orvosnak van ideje és lehetősége áttekinteni az összes magyar orvosi folyóiratot. Ezért döntöttek úgy a szerkesztők, hogy a teljes magyarországi orvosi és természettudományi szakirodalmat feltárják és szakmai tájékoztatói forrásként az illetékesek rendelkezésére bocsátják.

Ezen igen fontos döntésről így tájékoztattott az Értesítő /1878. 1.sz. III-VI.p./:

"A kört melyen eddig mozogtunk, amelyben tehát lényegileg véve jövőre is szándékozunk; csak annyiban lépjük által amennyiben a hazai összes orvosi és természettudományi időközi irodalomnak ha, bár csak bibliographicus szemmel tartására is egy külön kis rovatot vezetünk, /kiemelés általam/ azért, hogy önmagunk előtt és mások előtt is ismerve legyen a tér, melyet az orvosi és természettudományi ismeretek fejlesztésében és terjesztésében kifejtett tudományos tevékenységünk a hazai egyetemes hasonnemű működésben időről-időre elfoglal... A külföldi irodalom szemmel tartását ellenben más hazai hasonnemű folyóiratoknak és lapoknak hagyjuk fenn."

E fontos vállalkozása tette igazán jelentőssé az Értesítőt, kiemelve a többi hazai hasonló szakközlönyök közül. A szerkesztők közel negyed századon át jelentették meg fontos, a hazai orvosok

és természettudós információs igényeit kielégítő alapvető szolgáltatásukat.

Először az Értesítő 1879. kötetének az első füzetében /42-51.p./ jelent meg az összeállítás a következő címmel: A magyar orvosi szakirodalom 1878-ban. A címfelvételek a következő szakcsoportosításban jelentek meg. /Elsőként a Magyarországon a tárgyévben megjelenő orvosi folyóiratok felsorolására került sor, például Gyakorló Orvos. Szerkesztő és kiadó tulajdonos dr. Róth Adolf X.évf. Havonta kétszer. /Stefánia-ut 55.sz./ A gyakorló orvosoknak ingyen küldik./

I. Orvosi szaklapok és folyóiratok

II. Vegyes tartalmu orvosi cikkek

III. Közlemények az élettani tudományok köréből

Boncztan

Élettan

IV. Közlemények a kórtani tudományok köréből

Kórboncztan

Kórtan

V. Közlemények a gyógytan és segédtudományai köréből

Gyógyszertan

Méregtan

VI. Közlemények az alkalmazott kór- és gyógytani tudományok köréből

Belgyógyászat

Bujakór és bőrkórtan

Sebészet

Szemészet

Szülészet

Nőgyógyászat

Állatorvostan."

Az évek folyamán ez az egyszerű szakcsoportosítás változott, kibővült és bonyolultabbá vált. Később sor került a "Naptárak, évkönyvek, címjegyzékek, jelenetések, kimutatások" feltárására, feldolgozására.

Az Értesítő II. Természettudományi Szak, szakirodalom jegyzékét szintén évenként adták ki. Ezen összeállítás igényt tarthatott a szélesebbkörű kutatásokat folytató orvosok érdeklődésére is.

Az Értesítő I. Orvosi Szak sorozatának kötetei általában a következő beosztással jelentek meg:

I. Eredeti közlemények. Ez a rovat tartalmazta az elhangzott előadások, felolvasások szövegét, önálló tanulmányokat, időnként könyvismertetéseket. Egyes közleményeket illusztrációk és táblázatok egészítették ki.

II. Hazai szakirodalom. /E rovat tartalmát az előbbieken kiemelten tárgyaltuk./

III. Vegyesek. Itt voltak találhatóak a szakülések jegyzőkönyvei, zőkönyvei, az E.M.E. orvos-természettudományi szakosztálya közgyűlésének jegyzőkönyve, a tagok névsora és időnként "Tárcza".

Az Értesítő általában körülbelül 400 példányban jelent meg. A tanulmányok írói és a bibliográfia összeállítói tiszteletdíjban részesültek és különlenyomatokat is kaptak.

A szakosztály vezetői tudatosan egy tudományos centrum létrehozására törekedtek. Tanuság erre az alábbi közlésük:

"Ideje volt, hogy az ország ilyen fontos, a fővárostól távol, keleten fekvő részében, milyenek az erdélyi részek, egy második, közeli könnyen hozzáférhető tudományos gyupont nőjje ki magát az orvosok és természettudomány barátok számára, mely az egyesek munkálkodásait sok tekintetben elősegíti, és az eredmények közzé tételét megkönnyebbiti..." /Értesítő 1880. 1.sz., 73-88.p./ A szakosztály e tudományos centrum kialakítása érdekében egy szakkönyvtárat is hozott létre, amelynek állományát nem csekély mértékben az Értesítő-ért külföldi és hazai tudományos intézményektől kapott csempé példányok gyarapították. Az Értesítő külföldi kelendőségét nem csekély mértékben segítette elő az a körülmény, hogy az eredeti közleményekről bő, német - időnként francia vagy angol - kivonatok készültek. /A német nyelvű kivonat címe például a következő volt:

Revue über den Inhalt des "Értesítő". Sitzungsberichte der Medicinisch-Naturwissenschaftlichen Section des Siebenbürgischen Museumvereins. I. Ärztliche Abtheilung/ Ezek a bőséges német nyelvű kivonatok az egyetem professzorainak és kórházak orvosainak tu-

dományos eredményeit tették ismertté külföldön is. Ez a tevékenység minősíthető a szakosztály második fontos eredményének.

Meg kell említeni az Értesítő-ben megjelent orvosi tanulmányok közül néhányat, hogy fogalmat alkothassunk a publikált anyag jellegéről. Ilyen volt például Góth Manó dr. e.m. tanár "Az asepticus eljárás alkalmazása a szülészetben" című közleménye, amelyből értesülhetünk arról a körülményről, hogy 1879-ben "...még mindig nagy azon orvosok száma, kik a puerperalis láz előadásom folyamataiban vázolt kóroktanának igazságában kételkednek: még mindig nagy azon bábák száma, kik a gyermekági láz keletkezésének módját nem ismerik, és még mindig nagy azon nők száma, kik ezen kételkedésnek, és tudatlanságnak áldozatul esnek..." /Értesítő 1879.3.sz., 175-197.p./

Időnként helyi vonatkozású egészségügyi közlemények publikálására is sor került. Ezek közül megemlíthetjük Dr.Purjesz Zsigmond: Észleletek Kolozsvárnak és környékének malaria-endemiájáról. /Epidemiológiai része, az 1894-98-ki quinquenniumban észlelt esetek kapcsán. Közlemény a kolozsvári egyet. Belgyógy.Korodájáról. /Értesítő 1899. 1-2.sz., 1-38.p./

Orvostörténelmi jellegű tanulmányok is napvilágot láttak az Értesítő hasábjain. Dr. Gyergyai Árpádtól: A sérvkizárás tanának és gyógykezelésének történelme az ókorban. /Értesítő 1881.1.sz., 9-22.p. Dr.Pataki Árpád városi kerületi orvos erdélyi orvostörténelmi témát dolgozott fel: Adatok a magyar ifjak orvos nevelésének történetéhez. /Értesítő 1903.1-2.sz., 136-149.p./

A "Hazai szakirodalom" jegyzékének megszűnéséről

A századforduló idejére komoly anyagi válságba jutott az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya, feloszlásuk lehetősége is felmerült. Végül is úgy próbáltak segíteni súlyos anyagi helyzetükön, hogy felére csökkentették az Értesítő szerzői tanulmányaiért kifizetett honoráriumokat, majd megszűntették a hazai orvosi-irodalmi bibliográfiai szemlék összeállítását. Az indok az volt, hogy az eredeti közleményektől foglalják el a helyet. A hivatalos érv a következőképpen hangzott:

"Az Értesítő-ben közlésre váró eredeti közlemények szaporodásával a szakirodalom címjegyzékének közlése maradt el, a természettudományi szaknál már 1898. évtől, az orvosi szaknál 1901. évtől kezdve." /Az Erdélyi Múzeum-Egylet Emlékkönyve. 17.p./

Noha az indoklás más volt, mi mégis megengedjük magunknak azt a feltételezést, hogy a hazai orvosi és természettudományi szakirodalom rendszeres közlése elmaradásának lényegében anyagi okai voltak. Bizonyíték erre az egyik titkári jelentés közvetett utalása is:

"Mind kevésbbé leszünk képesek a fokozódó tudományos munkálkodással járó nagyobb kiadásokat fedezni és Értesítőnkben a szorosan beleillő közleményeknek teret nyitni. E sajnálatos állapotnak az oka, hogy szakosztályunk jövedelme... apadóban van." /Értesítő 1905. 93-103.p./

Az Értesítő eme legköltségesebb részének megszüntével a kiadvány országos érdeklődésre számottartó jelentősége lényegesen csökkent. Noha a lap még évtizedekig megjelent, további ismertetésére ezuttal nem térünk ki.

x x x

Végül ismételten hangsúlyoznunk kell, hogy az Orvos-Természettudományi Értesítő azzal a tevékenységével, hogy az orvosi szakirodalmat évenként feltárta és a gyakorló, valamint a kutató orvosok rendelkezésére bocsátotta uttörő jellegű munkát végzett és méltó arra, hogy a szolgáltatás megindulásának 100. évfordulója alkalmából /1878/ megemlékezzünk róla.

I r o d a l o m

1. Az Erdélyi Múzeum-Egylet Emlékkönyve a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Kolozsvárt 1903. szeptember 6-10-ig tartott XXXII. Vándorgyűlése alkalmából. Kolozsvár 1903.
2. György Lajos: Az Erdélyi Múzeum-Egyesület háromnegyedszázados tudományos működése. 1859-1934. Kolozsvár 1937.
3. Kristóf György: Tudományos intézetek Erdélyben 1919-ig.
=Erdélyi Muzum, 1942.1.sz., 104-131.p.
4. Batári Gyula: Régi magyar orvosi folyóiratok. II. /1867-1918/.
=Orvosi Könyvtáros, 1968, 8, 2.sz. 80-88.p.

Könyvismertetés

W.Essing, W.Betram és Ch.Meckbach: Standortverzeichnis sport-wissenschaftlicher Zeitschriften. Sportdokumentation. Sondernummer 1976.Köln. 60 oldal.

Az NSZK Sporttudományi Szövetségi Intézete dokumentációs sorozatának keretében W.Essing, W.Betram és Ch.Meckbach tollából összefoglalás jelent meg a sport és ezen belül a sportorvosi dokumentáció bázisanyagáról. A füzet felsorolja valamennyi sporttudományi - beleértve sportorvosi vonatkozású - folyóirat címét, megjelenésének helyét és lelőhelyét. A kiadvány a nyugati államok szakkiadványai mellett helyet ad a szocialista országok folyóiratainak is, amint azt a sport /A.sorozat/ és a sportorvosi /B.sorozat/ dokumentációjukban is teszik. A magyar folyóiratok közül megadják a Sportélet, A testnevelés tanítása, a Testnevelés- és Sportegészségügyi Szemle, a Testneveléstudomány és a Testnevelési Főiskola Tudományos Közlemények folyóiratának adatait.

dr. BUGYI Balázs

KISGYURA Attiláné

Különlenyomat kérések módja a
Nagyatádi Kórházban

Egyre inkább szükséges, hogy a ma orvosa a lehető leggyorsabban megismerje a kutatások eredményeit, tájékozódjon egy-egy szakterületről.

Ez a tájékozódás írásos anyagból, egy-egy köreset részletes leírásából, a legújabb módszerek gyors megismeréséből lehetséges.

A megismerést nehezíti, hogy egy-egy szakterületről megjelent ismeretanyag, módszer, vagy tudományos munka könyv formájában egyáltalán nem, vagy csak késve jelenik meg.

Az ismeretek megszerzésének ez az útja hosszú időt vesz igénybe. Probléma még az is, hogy a kisebb orvosi könyvtárak - az anyagi lehetőségekre és egyéb tényezőkre tekintettel - csak korlátozott mértékben képesek beszerezni külföldi szaklapokat, tudományos kiadványokat.

A gyors és aránylag olcsó ismeretszerzésben segíthet a különlenyomat kérése.

A különlenyomat kérésénél ügyelni kell arra, hogy ne okozunk túlzott többletmunkát a postázással, címezéssel stb. a szerzőnek.

A könyvtárunkban alkalmazott módszert a gyakorlat igazolta. Megfelelő a különlenyomat gyors beszerzésére.

Ennek lényege a következő:

Egy levelezőlap nagyságu kártyára angolul, németül és franciául előre rányomtattunk egy sztereotip szöveget, melynek a tartalma, hogy kérjük: címünkre küldjék meg az alábbi tudományos munka lenyomatát. A kártya másik oldalán a különlenyomatot kérő neve és címe szerepel.

A kártyához tartozik még egy perforált rész, ami a lenyomatot kérő címét tartalmazza. Ez a rész letéphető.

A különböző referáló lapokból - ahol a tudományos munka címe és a szerző adatai vannak feltüntetve - a lenyomatot kérő kijelöli, hogy mely szakterületről milyen tárgyból kér lenyomatot.

Ezután a könyvtáros a kártyára ráírja a mű címét és a szerző nevére megcimezi.

/Nem kell tehát minden esetben külön levelet írni/

A szerző a küldemény postázásakor a kártyán lévő perforált részt - a lenyomatot kérő címével - letépi, s a küldeményre ragasztva postázza. /Nem kell tehát a címzéssel bajlódnia/

A leírt, s a nagyatádi orvosi könyvtárban alkalmazott, aránylag egyszerű módszer segítségével nagyon sok olyan ismeretanyagot lehet összegyűjteni, amely sem könyvtárbóli kölcsönzéssel, sem pedig a könyvtáros számára biztosított más módon nem lenne lehetséges.

Department of Surgery-Traumatology-
Anesthesiology and Intensive Unit
(Chief: L. Horváth MD)

MUNICIPAL HOSPITAL OF NAGYATÁD
(Director: L. Horváth MD)
HUNGARY

LÁSZLÓ HORVÁTH MD
Municipal Hospital
Department of Surgery-Traumatology/
Anesthesiology and Intensive Unit
7500 NAGYATÁD Bácsy-Zsilinszki u. 1
HUNGARY

Egyik oldal

DEAR SIR,

I should appreciate a reprint of the following paper and of other papers you may have published on the same general topic:

GEHRTER HERR KOLLEGE!

Ich wäre Ihnen für die Zusendung eines Sonderdruckes Ihrer folgenden Arbeit verbunden. Ich erlaube mir ferner Ihre weiteren über dieses Thema verfassten Arbeiten zuerbitten.

MON CHER COLLÈGUE!

Je vous serais obligé de vouloir bien me faire parvenir un extrait de votre ouvrage (et vos autres publications du même sujet)

Yours very truly:

Mit bestem Dank im voraus

Avec remerciements

77 2621 SN 1000

Másik oldal

On the organizational statutes of the branch system in the field of Bulgarian medical and health scientific information

The Bulgarian medical information system consists of three links:

1. of the information centre and libraries pertaining to it;
2. of information places belonging to the medical academy of Sofia,
3. of information places in Plovdiv, Varna and Plevna, under the supreme authority of the Minister of Health.

The purpose of the system is to provide medical literature for health institutions, corporate bodies and individual inquirers.

In the interest of this the centre:

- gauges the country's requirements for medical information,
- lays down continuously the information topics,
- determines the field of acquisition for foreign special literature,
- processes and distributes the information sources,
- arranges the division of labour in the information networks,
- introduces modern technical procedures with the technical information centre,
- disseminates information dealing with Bulgarian medical results,
- directs and supervises the activity of local information organs in respect of methodology,
- displays scientific research work in the field of information.

Éva KORSOS

"Input" problems of the documentary adoption of computers

Computers should be examined with "the mask off" and this is why the author gives both its positive and negative sides. The positive sides are: the computer is capable of repeating itself exactly and quickly, to carry out immediately complicated calculations in processing. It can treat models and steer other machines, its memory is precise and unfailing, remembers all data stored in it.

The negative sides are: it is unable to register relations, it cannot understand human speech, has no personality and is expensive.

The computer, adopted in hospitals, is used in the first place in diagnostics. The process of activity are: 1. accumulating various diseases and types of symptoms in the computer's memory, 2. input of findings in connection with certain diseases, 3. the computer searches for the disease with which it finds great similarity and where the certainty of a proper diagnosis is most likely.

Describing the problems arising from the provision of information, connected with medical literature, the article touches upon certain linguistic-philosophical problems (syntactic and semantic problems of invented language, etc.)

Within the domain of problems concerning indexing and indexing languages, the author specifies those criteria which are required from a thesaurus. Then it discusses from this angle Medlars and its products.

Jiri DRBÁLEK - E. BLEHOVÁ

The state and problems of Czechoslovak medical bibliography

In 1947 the Documentation Centre for Health (Státní Ústav pro Zdravotnickou Dokumentaci) in Prague launched the Czechoslovak medical bibliography. Its title is: *Bibliographica Medica Cechoslovaca*, it collects and processes, aiming at completeness, the Czech and Slovak medical and health literature. Since 1947 its field of topic and its structure are, more or less, unchanged. Its special arrangement follows the UDC and is published yearly in four issues.

Its yearly coverage is some 9-10 000 bibliographic items. Medical and health periodicals, as well as journals of their adjoining territories, books, publications of conferences and corporate bodies represent the sources of processing. Issues each include authors' and subject indexes, as well as a table of contents. The subject index complies with the Medlars MeSH system.

In addition, medical bibliographies are produced by many other institutions too. State reporting duty exists in Czechoslovakia. In 1977, out of 527 notifications, covering technical and scientific bibliographies, 54 were dealing with medicine.

The basis of mechanized national medical bibliography, to be developed in the future, is called Automated Sectorial Information Sub-system of Health Science. Its services planned are: to publish medical bibliography in book form including yearly 4-10 000 items, to carry out a selective dissemination of information on the basis of data and to make it utilizable for retrieval. National data will be recorded on magnetic tapes and distributed abroad.

Dana BABOROVÁ

Experiences gathered in the Medical Library of Warsaw

The central medical library of Warsaw was founded in 1945. From the year 1971 it is being developed intensively to an information institution. Some data: as a network it directs the medical libraries of ten medical universities and 17 scientific institutions as well as the medical libraries in hospitals and clinics. Its stock consists of 1,200 000 library unites, out of them 300 000 are periodicals. The library is open daily from 9 a.m. to 9 p.m. and performs considerable lending services (each reader can borrow ten volumes at a time). Demands for photocopies are not limited and are inexpensive. In 1976 the library met 35 000 requests within its interlibrary loan system.

In the research rooms with 42 seats and in the periodical reading room 4500 volumes of reference books are accessible (dictionaries, encyclopedias, etc.) In the periodical reading room 2500 kinds of journals are obtainable for readers on open shelves.

Recent publications are acquired in the usual ways, by purchase, gift and exchange, but the library also receives a considerable quantity of new medical books for reviewing. The 1500 foreign exchange partners help the library to obtain some 800 various periodicals.

The most important processing system of the library is the subject cataloguing. Its thesaurus is already completed (the alphabetical part will be completed shortly). The microfilm holding and the microfiche service are significant.

Among its information services, in addition to the publishing activity, the relationship with the Medline sub-centre in Stockholm is worth mentioning. This sub-centre prepares yearly several hundreds of thematic bibliographies for the library.

S.SVATÁ

Results of inquiries about the relevance of traditional literary searches

The effectiveness of the manual retrieval service was examined by questionnaires. The question was put whether the received retrieval bibliographies met the users' requirements, to what percent did these bibliographies include relevant data, did they assisted them in their work fully, partly or not in the least.

150 questionnaires were sent out and 72, that means 48%, were returned. After having processed the data, the following results were obtained: the 72 evaluated retrievals included altogether 2391 items. Out of them 85% were considered appropriate, 9,3% partly appropriate and 5,2% inappropriate. It is a very good proportion compared to the world average. The author lays down that back reports showed approval and an intense relevance. Questionnaires displaying discontent were subject to a more detailed examination.

Conclusion: besides the manual retrieval service a need exists for traditional service prepared by men and suitable for more exquisite manipulations.

Mistakes in most cases are induced by wrongly or incompletely formulated requests.

Об организационном уставе отраслевой системы научной информации
болгарской медицинской науки и здравоохранения

Болгарская система научно-медицинской информации состоит из 3 звен, а именно:

1. информационный центр и подчиненная библиотека,
2. информационные станции Софийской Академии Медицинских Наук,
3. информационные станции в Пловдиве, Варне и Плевне под ведомственным руководством Министерства Здравоохранения.

Система предназначена для снабжения медицинской специалитературой медицинских учреждений, органов и индивидуальных лиц.

В интересе этого центр

- определяет потребности страны в научно-медицинской информации,
- последовательно определяет тематику информации,
- определяет пределы поступления зарубежной специалитературы,
- перерабатывает и распределяет информационные источники,
- заботится о распределении труда внутри информационной сети,
- центром научно-технической информации внедряет в практику современные технические методы,
- распространяет информации о достижениях болгарской медицинской науки,
- с точки зрения методологии руководит и контролирует деятельность местных информационных органов,
- ведет научно-исследовательскую работу в области информации.

-.-

Эва КОРШОШ

Проблемы ввода -"input" - применения вычислительных
машин для документации

Осмотреть ЭВМ необходимо без "маски", таким образом автором перечисляются как преимущества так и недостатки. Положительная сторона: вычислительная машина способна чётко и быстро повторяться, немедленно сделать сложные подсчёты, обращаться с моделями, управлять другими машинами, имеет точную и

непогрешимую меморию, помнит все что хранится в ней.

Недостатки: неспособна чувствовать взаимоотношения, не может понимать человеческую речь, не имеет личности, связана с большими расходами.

При внутрибольничном применении ЭВМ она используется прежде всего для диагностических целей. Процесс деятельности: 1. Накопление разных заболеваний и типов симптомов в память машины. 2. Ввод результатов исследований отдельных больных. 3. Машина отыскивает заболевание, в отношении которого отметила большое сходство и надежность диагноза наиболее вероятна.

В связи с изложением проблем в процессе получения информации при помощи ЭВМ автор останавливается на некоторых языково-философских проблемах /синтаксические и семантические вопросы искусственного языка, и т.п./.

Занимаясь проблемами составления указателей, языков указателей приводит критерии соответствующего тезауруса, затем с точки зрения этих требований излагает Медларс и его продукты.

—.

Jiří DRBÁLEK - E. BLEHOVÁ

Положение и проблемы чехословацкой медицинской библиографии

Чехословацкая медицинская библиография сформировалась в 1947 году пражским центром медицинской документации /Státní Ústav pro Zdravotnickou Dokumentaci/. Название издания: Bibliographia Medica Cechoslovaca, по возможности полноценно собирает и перерабатывает чешскую и словацкую литературу по медицине и здравоохранению. С 1947 года тематика и структура почти не претерпевали изменений. Рубрикация соответствует УДК, выпускается 4 раза в год. Ежегодно содержит прибол. 9-10.000 библиографических единиц. Источниками переработки служат журналы, книги, материалы конференций, издания органов по медицине и здравоохранения, а также по смежным областям. Каждый выпуск имеет авторский указатель и предметный указатель, кроме того и содержание. Предметный указатель приспособлен к системе MeSH Медларса.

Кроме того, ряд учреждений составляет медицинские библиографии. В Чехословакии существует общегосударственное обстоятельство заявления. В 1977 году из 527 заявлений о технических и научных библиографиях число медицинских было 54.

Автоматизированная, подлежащая развитию в будущем национальная медицинская библиография основывается на АИС /автоматизированная отраслевая подсистема научно-медицинской информации/, предусмотренные службой которой: издание медицинской библиографии в книжной форме ежегодным тиражом 9-10.000 единиц, селективное распространение информации на основании данных и пригодность для решершной работы. Венгерские данные снимает на магнитную ленту для зарубежных стран и рассылает им.

-.-

Dana DABOROVÁ

Опыт, приобретенный в Варшавской Центральной Медицинской Библиотеке

Варшавская Центральная Медицинская Библиотека была создана в 1945 году. С 1971 года стала интенсивно развивающимся информационным учреждением. Вот несколько данных: в качестве сетевого центра руководит медицинской библиотекой 10 медицинских университетов, 17 научных институтов, а также медицинскими библиотеками больниц и клиник. Фонд состоит из 1,200.000 библиотечных единиц, из этого число журналов 300.000. Библиотека работает от 9 до 21 ч. ежедневно, выдает много томов /каждый читатель может одновременно получить в абонемент 10 томов/. Не ограничены и дешевы и требования photocopies. В 1976 году в рамках межбиблиотечного абонемента удовлетворяли более чем 35.000 запросов.

В исследовательских комнатах с 42 местами для читателей и в читальном зале имеется фонд пособий из 4500 томов /словари, энциклопедии, и т.п./, в читальном зале на свободных полках журналы 2500 видов имеются в распоряжении читателей.

Новые издания поступают привычными методами, посредством покупки, подарки и смены, но получают значительное количество книг и за составление рецензий новых медицинских книг. Они получают прибрл. 800 разных журналов от 1500 зарубежных партнеров.

Наиболее важной системой переработки в библиотеке является предметный каталог, тезаурус которого был приготовлен /скоро заканчивается издание алфавитной части/. Они обладают значительным фондом микрофильмов и микрофиш-службой.

Среди информационных обслуживаний помимо издательской активности следует отметить прежде всего связь с стокгольмским

подцентром Медлайн-а, который ежегодно составляет им несколько сот тематических библиографий.

-. -

S. SVATA

Результаты исследования релевантности привычных
тематических поисков

Изучали эффективность ручной рефершной службы на анкетах, содержащих вопросы о том, что были-ли довольными полученными рефершными библиографиями, в каком проценте содержали релевантные данные, дали полноценную, частичную или никакую помощь в работе.

Разослали 150 анкет, возвращали 72, т.е. 48%. После обработки данных получили следующие результаты: 72 оцениваемых реферша всего содержали 2391 единицу. Из них 85% оценивался полноценным, 9,3% частично соответствующим и 5,2% несоответствующим. Это является очень хорошим результатом если сопоставить с мировыми средними данными. Автор устанавливает, что обратные сигнализации указывали на удовлетворенность, выраженную релевантность. Анкеты с ответами, указывающими на неудовлетворенность, подвергали более тщательному анализу.

Выводы: наряду с ручной рефершной службой требуются и традиционные реферши, составленные человеком, способные выполнить более тонкие задачи. Недоразумения чаще всего происходили вследствие ошибочно или недостаточно ясно оформленных вопросов.

-. -

